

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Reforma finančních úřadů

Tax Offices Reform

Student: Kateřina Stankušová

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jiří Kovář

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání bakalářské práce

Student:

Kateřina Stankušová

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R055 Veřejná ekonomika a správa

Specializace:

02 Veřejná ekonomika a správa

Téma:

Reforma finančních úřadů
Tax Offices Reform

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Daně a jejich funkce ve společnosti
 3. Transformace finančních úřadů v ČR
 4. Změny v systému daně z nemovitostí
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- RADVAN, Michal. *Zákon o dani z nemovitostí a předpisy související: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, xxiii. 335 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-478-3.
- STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. 1. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. 207 s. ISBN 978-808-7109-151.
- ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

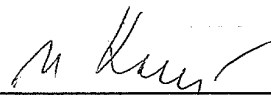
Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Jiří Kovář**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

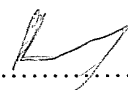
doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. května 2013

.....

Kateřina Stankušová

Obsah

1	Úvod	5
2	Daně a jejich funkce ve společnosti	7
2.1	Historie daní	7
2.2	Historie daní na území současné České republiky	9
2.2.1	Doba knížecí.....	9
2.2.2	Vrcholný středověk	9
2.2.3	Období poděbradské a jagellonské.....	10
2.2.4	Období předbělohorské	11
2.2.5	České země za absolutismu.....	11
2.2.6	Daně a poplatky v českých zemích od konce 19. století do roku 1945.....	12
2.2.7	Daně a poplatky v Československu v letech 1945 – 1992	15
2.3	Členění daní.....	17
3	Transformace finančních úřadů v ČR	19
3.1	Česká daňová správa platná do konce roku 2012	19
3.1.1	Ministerstvo financí.....	20
3.1.2	Generální finanční ředitelství	21
3.1.3	Finanční ředitelství	23
3.1.4	Specializovaný finanční úřad	24
3.1.5	Finanční úřady	25
3.2	Koncepce vytvoření Jednoho inkasního místa	26
3.3	Finanční správa ČR platná od 1. ledna 2013.....	28
3.3.1	Generální finanční ředitelství	29
3.3.2	Odvolací finanční ředitelství	30
3.3.3	Specializovaný finanční úřad	30
3.3.4	Finanční úřady	31
4	Změny v systému daně z nemovitostí	33
4.1	Konstrukce daně z nemovitostí	34
4.1.1	Daň z pozemků.....	34
4.1.2	Daň ze staveb	35
4.1.3	Společná ustanovení daně z nemovitostí.....	36
4.2	Automatizovaný daňový informační systém.....	37
4.3	Změny u daně z nemovitostí po 1. lednu 2013	37

4.4	Změna umístění spisů v rámci finančního úřadu	39
4.5	Výhody a nevýhody zavedení nového systému	41
5	Závěr.....	44
	Seznam použité literatury	47
	Seznam odborné literatury	47
	Právní normy	47
	Internetové zdroje.....	48
	Seznam zkratk	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Téma bakalářské práce, které mi bylo zadáno, zní Reforma finančních úřadů. Jedná se o téma velice aktuální, neboť v letošním roce došlo k rozsáhlé změně ve státní správě, konkrétně na úseku Ministerstva financí, jehož součástí je i výběr daní na území našeho státu prostřednictvím finanční správy České republiky. Reforem, týkajících se výběru daní, proběhlo za existence České republiky, bráno od vzniku první samostatné Československé republiky v roce 1918, již několik. Ta, o nichž bude pojednávat má bakalářská práce, je druhou za dobu trvání České republiky po rozpadu České a Slovenské federativní republiky v roce 1992. Zadané téma úzce souvisí se studiem mnou vybraného oboru, kterým je veřejná ekonomika a správa.

Cílem mé práce je komparace činností a kompetencí finančních úřadů v rámci legislativních předpisů platných do konce roku 2012 a nově účinných od roku 2013. Po dohodě s vedoucím bakalářské práce byl tento cíl zaměřen na oblast majetkových daní, konkrétně na daň z nemovitostí.

V bakalářské práci je použita metoda kompilační a metoda komparace. Ve shodě se zadáním je tato práce rozdělena do pěti kapitol, z nichž první představuje úvod a pátá závěr.

Ve druhé kapitole, teoreticko-metodologické části, je kompilační metodou uvedena historie daní v obecné rovině, historie daní na území současné České republiky od doby knížecí do období rozpadu Československé federativní republiky v roce 1992 a vyjmenovány základní typy členění daní.

Ve třetí kapitole, praktické části, je pomocí sběru a následné analýzy a syntézy získaných dat popisována transformace finančních úřadů a důvod zavedení Jednoho inkasního místa. V jednotlivých podkapitolách jsou popisovány činnosti a pravomoc Ministerstva financí, Generálního finančního ředitelství, finančních ředitelství, finančních úřadů, Specializovaného finančního úřadu, i nově vzniklého Odvolacího finančního ředitelství a územních pracovišť.

Čtvrtá kapitola se zabývá konkrétním problémem, a to daní z nemovitostí a automatizovaným daňovým informačním systémem. Metodou komparace jsou zde specifikovány největší změny na úseku daně z nemovitostí, výhody a nevýhody spojené s přechodem na nový systém Finanční správy České republiky z pohledu poplatníka a z pohledu správce daně.

Základní zdroje informací jsem pro svou práci získala především z doporučené odborné literatury, legislativních předpisů vztahujících se k tématu, dokumentů vydaných Generálním finančním ředitelstvím, informací čerpaných z internetových stránek a vlastních poznatků získaných při práci na finančním úřadě, v současné době na územním pracovišti.

2 Daně a jejich funkce ve společnosti

Daně v obecném pojetí jsou záležitostí stejně starou jako samotné státy. Při vytváření státních útvarů musely být vybírány určité prostředky, které zabezpečovaly jejich fungování, zpočátku jen panovníka, resp. vládnoucí skupiny (vrstvy). Koncepce slova daň měla v historii mnoho podob, např. berně, taxa, dávka, poplatek, clo, desátek, regály apod. Dnes lze daň charakterizovat jako povinnou, vynutitelnou platbu stanovenou zákonem, kterou platí fyzické a právnické osoby ve prospěch veřejných rozpočtů ¹.

2.1 Historie daní

Jak již bylo uvedeno výše, daň se začala utvářet se vznikem států. V té době nelze ještě hovořit o placení daní v peněžní formě, jednalo se spíše o plnění naturálního charakteru. O prvních penězích se historici zmiňují ve 2. tisíciletí př. n. let., kdy se jednalo o slitinu zlata a stříbra, tzv. elektum. První mince vznikly v 7. - 6. století př. n. let., byly to tzv. statéry, kdy se do mince vrážely podoby města či panovníka ². Od této doby lze daně dělit na daně přímé a nepřímé. Pro ilustraci jsou uvedeny příklady Mezopotámie, která je brána jako první země směřující ke vzniku státně organizované společnosti, Egyptu, jakožto státu s nepřísnějším systémem výběrem daní a Řecka a Říma, které zastupují první evropské státy.

První zmínky k výběru daní se objevují již ve starověku a vztahují se k 4. - 3. tisíciletí př. n. l., tedy k Mezopotámii. Jednalo se především o daně přímé, a to o daň ze sklizně, lovu a majetku a určité dávky, které předepisoval panovník, např. odevzdání vlny. Existovaly také rozdílné sazby, nižší byly u plnoprávného občana a vyšší u nesvobodných a neplnoprávných občanů.

Mezi nejdůmyslnější výběrčí daní patřil starověký Egypt. Jediným vlastníkem veškerého státu byl faraon, a ten zdaňoval prakticky vše, co zdanit šlo. Každým rokem museli obyvatelé podávat daňové přiznání, kdo tak neučinil, byl popraven. Součástí státních příjmů byly také pokuty, konfiskáty, cla, mýta a státní monopoly ³.

Antické Řecko nikdy nevytvořilo jednotnou státní organizaci díky své členitosti terénu. Typickým státním útvarem byl městský stát – polis. Modelovými příklady jsou Athény a

¹ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 163.

² Dějiny peněz. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_pen%C4%9Bz.

³ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 22.

Sparta. V případě Athén byly vybírány především daně nepřímé, např. mýto a poplatky z použití veřejných prostředků a statků. Co se týče přímých daní, byly uplatňovány především vůči metoikům, ostatním cizincům a osobám společensky níže postaveným. Ti platili cla z dovozu, vývozu, daně metoiků z hlavy, daně z otroků, z prostituce apod. V mimořádných situacích byla možnost ukládat daně i athénským občanům. Jednalo o povinnost – v podstatě poctu, zámožnějších občanů financovat nějaký veřejný statek, např. školu, hostinu, slavnosti, hry či postavení a vyzbrojení vojska. Nejvýznamnějším příspěvkem státního rozpočtu byly daně vybírané od členů dělského námořního spolku. Na rozdíl od Athén neměla Sparta jasně formulovanou fiskální politiku. Státní výdaje byly kryty především z válečné kořisti a dobrovolných příspěvků spartských občanů ⁴.

Velký vývoj ve výběru daní představoval antický Řím. Jednalo se o období téměř tisíc let, kdy docházelo k postupnému rozvoji římského státu od království, přes republiku, principát až k dominátu. Ve fázi království daně téměř neexistovaly, jediným majetkem byla půda, kterou stát získal ve výbojných válkách a stáda dobytka. Za rané doby republiky vznikla první daň, která nebyla daní v pravém slova smyslu. Jednalo se o jakousi půjčku, kterou stát povinně vybíral pouze v případě, když se dostal do tíživé situace. Jakmile nebezpečí pominulo a stav to dovoloval, byla dávka vrácena. V pozdějším období republiky se začaly vybírat poplatky z pronájmu státní půdy, využívání veřejného vodovodu a přístavní poplatky. V provinciích byly vybírány dvě přímé daně – z půdy v naturáliích a z hlavy v penězích. Jedinou nepřímou daní byla daň z propuštěných otroků. Zvláštností této doby bylo vybírání daní prostřednictvím soukromníků, kteří tuto možnost získali v dražbě. S příchodem státního zřízení principát se počet přímých daní rozšířil o další položky – daň dědickou a daň z dražeb. U nepřímých daní se jednalo o cla při vývozu i dovozu zboží, daň placená za povolení živnosti, či z hodnoty produkce dolů. Další částí příjmů byly různé druhy pokut, poplatků a majetky konfiskované odsouzeným. V posledním období antického Říma – dominátu došlo ke komplexní reorganizaci státních financí. Hlavním rozdílem mezi daňovou soustavou principátu a dominátem spočíval ve výběru daní. Zatímco v principátu byly příjmy založeny na nepřímých daních, v dominátu se základem daně stala pozemková daň vybíraná v naturáliích. Důvodem byl pokles obsahu drahého kovu v mincích, což vedlo ke znehodnocení měny. V penězích byly vybírány pouze mimořádné daně, cla a drobné poplatky ⁵.

⁴ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 25-28.

⁵ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-

2.2 Historie daní na území současné České republiky

Zavádění daní a poplatků na našem území se datuje od vzniku prvních raně feudálních monarchií. Daňová soustava byla poměrně složitá, daně byly placeny jak v peněžní formě tak naturální. Součástí veřejných příjmů byly také různé poplatky a cla.

2.2.1 Doba knížecí

Pod vládou Přemyslovců, zhruba od roku 900, byl stát chápán jako soukromé vlastnictví panovníka. Nejstarší povinností byla daň z míru, kterou platili knížeti všichni obyvatelé jako výraz vděčnosti za to, že jim poskytuje ochranu. Dále se platila daň za rádlo, která se stanovovala dle velikosti majetku. V naturáliích byly vybírány medové daně – med byl považován za strategickou surovinu a daně ze stráže, což představovalo fyzickou ochranu hranic ⁶.

Dále se vybíraly poplatky, které souvisely s cestováním knížete po své zemi. Základní jednotkou byl nocleh – povinnost zajistit panovníkovi ubytování a stravu, dále osep – nakrmení koní, pojezda – zajištění koní a vozů a průvod – osobní doprovod družiny.

V 11. století vznikají regály – výsostná práva panovníka, která ovšem mohl přenechat či pronajmout další osobě. Mezi regály se řadí lesní regál, tzv. nářez, který se vybíral od rolníků, jejichž dobytek se pásal v panských lesích a celní regál. Clo se vybíralo nejen z dovozu, vývozu a tranzitu zboží, ale také ve vnitrozemí, což bylo prokázáno u obchodu se solí.

Dalším příjmem panovníka byly soudní poplatky, které se vybíraly za námahu státních orgánů k docílení spravedlnosti, obecného míru a bezpečí.

2.2.2 Vrcholný středověk

Na přelomu 12. a 13. století se rozpadlo přemyslovské panství, moc nad zemí přebrali feudálové, zakládala se nová města, rostl podíl soukromého pozemkového vlastnictví a zvyšoval se počet obyvatel. Feudální renta od poddaných se neodváděla do pokladny panovníka, ale vlastníkům panství. Tento výpadek panovnických příjmů vedl k vypsání obecné – generální berně ⁷. Jednalo se o klasickou majetkovou daň, placenou ze všech pozemků v zemi bez ohledu na to, kdo byl vlastníkem. Ve stanovení výše této berně musel

808-7109-151, str. 31-52.

⁶ Daně. *Curia Vitkov* [online]. [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: <http://www.curiavitkov.cz/prace93.html>.

⁷ JAN, Libor. Čeled' svatého Václava: Co přežilo z velkého dědictví Přemyslovců. In: *Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/2/celed-svateho-vaclava/>.

být panovník opatrný, protože se jednalo pouze o jeho rozhodnutí a musela s tím souhlasit i šlechta. Berně se platila jednou ročně ve výši 15 grošů z lánu.

S nástupem Lucemburků došlo k úpravě generální berně, s její výší musela souhlasit šlechta, výše nesměla přesáhnout 16 grošů z lánu a byla placena pouze z poddanské půdy. Pozemky obdělávané šlechtou byly z berně vyňaty. Výjimku také dostaly některé vrchnosti – zejména duchovní, které platily pouze paušální částku, bez ohledu na to, jak velkou oblast obhospodařovaly. S postupem času se berně zvyšovaly, v téměř celém 14. století se pohybovaly od 28 – 32 grošů z lánu. Kromě pozemků byly zvláštní taxou postiženy také mlýny, řemeslnické dílny a hospody.

Vedle obecné berně zřizoval panovník zvláštní (speciální) berně. Jednou byla pravidelná každoroční platba, která postihovala královská města, kláštery a vůbec všechna panství, která příslušela panovníkovi. Tato berně nepodléhala souhlasu šlechty. Mezi zvláštní berně patřila i berně židovská, která byla placena židy za ochranu, kterou jim panovník poskytoval.

V tomto období byly příjmy z cel odsunuty do pozadí, ale vznikly jiné poplatky, především tržní, za používání lesů, lenní poplatek a tzv. ostrožné, které panovníkovi odváděli nově nastoupivší představení klášterů.

2.2.3 Období poděbradské a jagellonské

V tomto období moc krále zeslabovala, královská moc byla zničena husitstvím, vliv získala královská města. Zvláštní berně byly téměř zrušeny, nebyly z čeho vybírat, zachována zůstala pouze berně židovská.

Základem daňového systému zůstala obecná berně, změnila se však její podoba, která obsahovala různé druhy dávek. Např. berně z hlavy, kdy vrchnosti odváděly částku odvozenou od počtu poddaných, berně z poddanských úroků či berně kapitálová – postihující úročený peněžitý majetek.

Velký rozmach zaznamenaly daně spotřební, především tzv. posudné (berně pивní). Základem daně byl každý vystavený sud piva. Výjimku z placení měla šlechta, pivo ze svých pivovarů určené k jejich spotřebě bylo od daně osvobozeno.

V roce 1517 proběhla zásadní daňová reforma, byla zavedena nová všeobecná berně ze jmění, jež postihovala veškerý majetek včetně šlechtického, tj. nemovitosti, movité věci i úročený kapitál. Poprvé byl zřízen nejvyšší berniční úřad.

2.2.4 Období předbělohorské

Nástup Habsburků znamenal uzdravení královských financí a vnesl nové prvky do oblastí daní a poplatků. Obecné berně stále obsahovaly různé typy daní, přičemž způsoby zatížení obyvatelstva se často měnily, a to z důvodu hledání nejefektivnější podoby daňového systému. V počátcích byl kladen důraz na daně spotřebního charakteru. Platila se tzv. berně třicátého peníze, kterou bylo zatíženo vaření a šenkování piva, jeho dovoz i vývoz, prodej všeho druhu obilí, vína, hovězího dobytka, koní, koz, ovcí a vepřů, živých a sušených ryb, vlny, suken a pláten, vína a kupeckého zboží. Tento druh daně však neměl dlouhého trvání.

V roce 1537 došlo k návratu berně ze jmění, která postihovala všechny stavy a všechny druhy majetku. Ani tato daň však nevydržela dlouho a v roce 1567 byla prosazena berně domovní. Základem daně byl obytný dům. Přímé daně se rozrostly o berně z komínů, které platily všechny svobodné stavy a berně z krámů, která platila pro obchodníky a řemeslníky. U nepřímých daní se kromě posudného vybírala berně z prodejů, která postihovala různé typy zboží.

Došlo k obnovení některých královských regálů, např. celního, horního a mincovního. Nově byl zaveden regál solní na dovoz soli z alpských zemí, na druhou stranu došlo k omezení regálu židovského.

Vedle berní se také vybíraly poplatky za nejrůznější administrativní a soudní úkony. Jejich výše byla dána taxovními řády.

V roce 1527 vznikla Česká komora, která se stala prvním byrokratickým úřadem v Čechách a měla na starosti veškeré královské příjmy⁸.

2.2.5 České země za absolutismu

Habsburkové centralizovali celou monarchii a berně spolu s poplatky se staly pouze malou částí na tehdejší dobu velmi složité komplikované finanční oblasti. Daně byly akcelerátorem centralizace, jelikož bylo potřeba velké množství financí. V tomto období existovala velmi složitá struktura úřadů a úředníků. Neustále probíhaly války a stát se občas ocital až na pokraji bankrotu.

⁸ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 55-71.

Panovníkovi plynuly příjmy z regálů, což byly cla, pokuty, dvorské taxy, půjčky a výnosy hospodaření s majetkem koruny a komorních statků. Další část příjmů tvořily všeobecné berně (daň pozemková a daň z výnosu půdy), které měly odvádět vrchnosti, ale ve skutečnosti je platili poddaní. Tyto daně v absolutismu nikdy nezmizely, nikdy je neovládal jen panovník, vždy je kontrolovaly stavy.

Od přelomu 17. a 18. století se výše uvedené typy příjmů nazývají kamerále (peníze z regálů, tzv. „nepřímé“ daně) a kontribucionále (peníze z berní, „přímé“ daně). Později se začínají označovat berně jako kontribuce.

V roce 1643 se panovník pokusil změnit dosavadní systém zavedením akcíz, které měly být vybírány z prodeje spotřebního zboží především potravin. Zavedení akcíz odsouhlasily stavy pouze na 3 roky a nahradily tak všeobecné daně. Tyto okolnosti vedly k vypracování prvního českého katastru, tzv. Berní ruly, který byl spuštěn v letech 1654 – 1655. Základem zdanění byl 1 osedlý (na Moravě 1 lán), při výpočtu se vycházelo z rozsahu a kvality půdy, počtu dobytka, domoviny (objekty bydlení) a zda byla v objektech provozována živnost⁹. Později nahradil Berní rulu I. tereziánský katastr, který byl revidován II. tereziánským katastrem, v roce 1817 bylo po častých změnách rozhodnuto o zavedení trvalého berního katastru.

Mezi kamerále („nepřímé“ daně) zavedené panovníkem patřila komínová daň (směřující ke zdanění objektů sloužící k lidskému obývání), která byla za vlády Marie Terezie přejmenovaná na domovní daň, daň z hlavy (platil každý bez ohledu na příjem a společenské postavení), výdělková daň, příjmová daň, daň dědická, daň z loterie, hudby, karet, periodických tiskovin apod. Akcízy se změnilly na spotřební daně a dávky, mezi které patřily daň ze soli, umělých sladidel a výbušných látek. Stát měl také, prostřednictvím koncesované sítě prodejců, výhradní právo na sázení, zpracování a prodej tabáku a tabákových výrobků¹⁰.

2.2.6 Daně a poplatky v českých zemích od konce 19. století do roku 1945

V období 19. století existovala relativně jednotná soustava daní a poplatků. Existoval institut místních daní, který obnášel různé zemské poplatky a přirážky. Z těchto základů poté čerpala i Československá republika. Zlom nastal přijetím zákona č. 220/1896 ř. z., o dani z osobních příjmů, který znamenal přechod k moderní daňové soustavě.

⁹ První berní rula neboli První rustikální katastr. *Land Management* [online]. 2012 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.la-ma.cz/?p=1314>.

¹⁰ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 73-80.

Daně zavedené v tomto století se členily dle různých kritérií, např. podle pravidelnosti (pravidelné - výnosová daň a daň z příjmu a mimořádné - převod majetku, daň dědická, podle zdaňovací techniky (přímé a nepřímé), podle předmětu daně (reálné - postihující nemovitost, osobní – výdělková a rentová daň, spotřební a obchodní - vázané k právnímu jednání), podle vzniku daňové povinnosti (reálné, osobní a nepřímé) a podle kritéria kompetence daňového příjmu (celostátní, zemské a obecní).

Stejně jako daně byly členěny i poplatky: podle předmětu zpoplatnění (úkonové a převodní), podle určení výnosu poplatků (státní, zemské, okresní a obecní), podle povinnosti (obligatorní a fakultativní), podle způsobu stanovení poplatků (stálé, škálové a procentní), podle způsobu placení (bezprostřední a kolkové).

Do roku 1918 patřily mezi přímé daně přímé:

- daň pozemková – předmětem byly veškeré zemědělsky upotřebitelné pozemky a lesy, subjektem byl faktický držitel pozemku, výše daně byla centrálně stanovena konečnou částkou, tzv. kontingentovaná daň,
- domovní daň – vznikla v roce 1820 a dělila se na činžovní a třídní daň, předmětem byly budovy určené k obydlení, subjektem byl majitel či uživatel stavby, sazba daně byla vymezena procentem ze skutečného nebo konstrukcí odhadu stanoveného nájemného po sražení částky určené na opravy a údržbu stavby,
- všeobecná výdělková daň – předmětem bylo každé ziskové podnikání, subjektem byl provozovatel živnosti, sazba byla kontingentována a poplatníci byli rozdělováni do čtyř tříd podle loňské daně,
- výdělková daň veřejně účtujících podniků – předmět tvořilo podnikání veřejně účtujících podniků za podmínky, že přinášelo zisk, subjektem byly především akciové společnosti, komanditní společnosti na akcie, pojišťovny a spořitelny, sazby daně činila 10% z čistého zisku,
- rentová (úroková) daň – předmětem byl příjmy plynoucí z poměrně stálého pramene, nesouvisejícího s přímým přičiněním příjemce, subjektem byl příjemce renty, sazba daně byla vymezena procentuálně,
- daň z příjmu (důchodová daň) – subjektem byly fyzické osoby, základ daně se přepočítával ze všech příjmů osob ve společné domácnosti, které pak byly samostatně zdaněny (u nižších příjmů byla možnost srážek, u vyšších se naopak základ zvyšoval o

určitá procenta), sazba daně byla stanovena pevnou částkou a následně byla progresivním způsobem odstupňována,

- daň z vyššího služného – subjektem byli zaměstnanci ve státní a soukromé službě, sazba daně byla procentuální a následně progresivně odstupňována, v roce 1914 byla tato daň zrušena ¹¹.

Neméně důležité byly i daně nepřímé, mezi které patřily do roku 1918:

- cla – předmětem bylo zboží přecházející přes státní hranice, podle cíle byla cla vývozní, dovozní či průvozní (tranzitní), podle sazeb byla valorická, specifická či kombinovaná, subjektem byl ten, kdo zboží dovážel či převážel, sazba byla valorická roztríděná do 51 tříd,
- potravní daň (akcíz) – předmětem daně bylo zboží vymezené v akcízovém tarifu, subjektem byli obchodníci, výběrem daně byly pověřeny soukromé osoby, které složily jistinu a odvedly stanovenou částku do státního rozpočtu,
- cukerní daň – byla zavedena v roce 1849, subjektem byla osoba uvádějící cukr do volného oběhu v tuzemsku, sazba byla stanovena dle druhu a množství cukru,
- lihová daň – tzv. daň z alkoholu, podléhal jí alkohol vyrobený v lihovarech, subjektem byly domácí lihovary, sazba daně byla dvojitá – pro produkční lihovary (za každý stupeň alkoholu ve vyrobeném hektolitr) a konzumní lihovary (dle množství alkoholu uvedeného do volného oběhu),
- pivní daň – zavedena již v roce 1627, zdaňovalo se vyrobené pivo, subjektem byli výrobci (vlastníci) pivovaru, sazba daně byla stanovena dle množství extraktu v 1 hektolitr, zvláštností bylo, že se platila předem,
- petrolejová daň – vztahovala se na veškerý petrolej s hustotou řidší než 830 stupňů, subjektem byl výrobce petroleje, sazba byla pevně stanovena,
- potravinová daň z masa spotřebovaného mimo velká města a potravní daň z vína prodávaného na venkově – u daně z masa záleželo na druhu masa a počtu obyvatel obce, subjektem byl ten, kdo maso opatřil, u daně z vína bylo předmětem daně víno a mošt, subjektem byl výrobce nebo výčepní ¹².

¹¹ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 94-103.

¹² STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 104-110.

Vedle daní existovaly také poplatky, které svou povahou lze zařadit mezi daně. K těm nejznámějším patřily převodní poplatky, daň dědická a darovací.

Po první světové válce byly zavedeny nové daně, mezi něž patřily:

- daň z majetku – vznikla v roce 1920, subjektem byly fyzické a právnické osoby včetně cizinců, pokud měli majetek na území Československé republiky, předmětem byl majetek, který nebyl součástí nemovitostí ani provozním kapitálem, ale podnikatelům sloužil k osobní potřebě, sazby daně byly progresivní,
- daň z obratu (přesněji převodní daň) – předmětem byly úplatné převody a pronájmy movitostí, služby, výkon svobodných povolání, převody majetkových práv a podniků, subjektem byli podnikatelé (u nepodnikatelů výjimečně, pokud se jednalo o příležitostný převod), sazba daně byla pevně stanovena,
- přepychová daň – předmětem byly úplatné převody, vývoz, dovoz věcí a služby uvedené v seznamu, subjektem byli podnikatelé, výrobci, vývozci, dodavatelé a nabyvatelé (při dovozu ze zahraničí), sazba daně byla pevně stanovena,
- daň z obchodu s cennými papíry, daně z právních úkonů a daň z obohacení¹³.

2.2.7 Daně a poplatky v Československu v letech 1945 – 1992

Základem daňové soustavy po roce 1945 byly přímé daně, které se členily na daň důchodovou a daně výnosové. Důchodová daň postihovala příjmy fyzických osob z pozemků, budov, výdělečného podnikání, ze zaměstnání a z kapitálu. Mezi daně výnosové patřily všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková, daň pozemková a domovní, daň rentová, daň z tantiém a daň z vyššího služného. Do nepřímých daní patřily daň z obratu, daň přepychová, spotřební daně (postihovaly určité druhy výrobků a výkonů) a daň burzovní.

Po roce 1949 obsahovaly přímé daně daň ze mzdy, zemědělská daň, živnostenská daň, daň z úroků z úsporných vkladů, daň z literární a umělecké činnosti a daň ze samostatné činnosti. Nepřímé daně prošly v tomto období zásadní přestavbou. Vznikla nová daň – všeobecná daň nákupní, která nahrazovala dosavadní nepřímé daně. Jejím zavedením se systém výrazně zjednodušil a obohatil o nové funkce. Zvláštní postavení v rozpočtových příjmech měly odvody ze zisku a jiné odvody státních podniků, které nebyly upraveny zákonem, ale pouze nižšími právními normativními akty a byly diferencovány podle podniků. V roce 1951 došlo

¹³ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 121-123.

ke sjednocení roztržštěných předpisů o správních poplatcích do jednoho zákona a nařízením ministra financí byly nově upraveny notářské poplatky.

Významnou změnou prošla daňová soustava v roce 1952, kdy došlo k jejímu značnému zjednodušení. Skládala se pouze ze dvou základních skupin, a to z daní sektoru hospodářství a z daní obyvatelstva. Bylo přijato 14 nových finančních zákonů, z nichž některé přetrvaly až do roku 1992¹⁴. Mezi daně placené organizacemi patřily daň z obratu, daň z výkonů (postihovala práce či služby), důchodová daň družstevních a jiných organizací (předmětem byl vytvořený zisk) a zemědělská daň. Daně placené obyvatelstvem byly tvořeny daní ze mzdy, daní z příjmů obyvatelstva, živnostenskou daní, daní domovní, daní z představení (zrušena v roce 1960) a daní z literární a umělecké činnosti. Kromě výše uvedeného byl daňový systém doplněn o 2 daně, které však platily jen krátce. Jednalo se o daň z motorových vozidel (zavedená za účelem řešení spotřeby nafty a benzínu a nutnosti získat prostředky pro budování silnic) a zvláštní daň z důchodu (zavedením se měl vyrovnat rozdíl mezi důchody přiznanými před rokem 1957 a po něm). V roce 1952 vznikl nový zákon o místních poplatcích, kterým byla zavedena spousta nových poplatků, která však neměla dlouhého trvání a byla zrušena v roce 1960. Obligatorními poplatky zůstaly pouze poplatky ze psů, z bytů a lázeňský poplatek. Vedle místních poplatků existovaly také poplatky arbitrážní, soudní, správní, notářské, z převodu nemovitostí, z dědictví, z darování a poplatky za úkony.

V roce 1970 byly zavedeny podnikové daně, které nahradily systém přímých odvodů státních hospodářských organizací. Tyto daně byly výsledkem experimentu a po dvou letech byly nahrazeny novým systémem vztahů podniků k rozpočtům, a to účelově spojenými přímými odvody s platbami daňovými.

Při zdaňování organizací v letech 1971 – 1988 zahrnovala daňová soustava daně, odvody a příspěvky. Konkrétně se jednalo o daň z obratu, důchodová daň, zemědělská daň a odvody do státního rozpočtu, mezi něž se řadily odvod ze zisku, ze jmění, z objemu mezd a příspěvek na sociální zabezpečení. Daně placené občany se z hlediska předmětu zdanění členily na daně důchodové a majetkové. K důchodovým daním patřily daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti, daň z příjmů občanů ze zemědělské výroby a daň z příjmů obyvatelstva. Majetkové daně tvořily daň z pozemků a daň domovní. Nově byly zavedeny odvody za odnětí zemědělské půdy zemědělské výrobě, jejichž hlavním posláním bylo zamezit dalšímu

¹⁴ Učební text č. 13 Daně v ČR aneb co by měl zaměstnanec znát. *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online]. 2010 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_2530.pdf.

zkracování zemědělského půdního fondu a působit na jeho lepší využívání. Poplatky se z hlediska rozpočtového určení dělily na státní a místní. K poplatkům státním se řadily poplatky správní, soudní, notářské a arbitrážní. Mezi místní poplatky patřily poplatek ze psů, lázeňský poplatek, poplatek za užívání veřejného prostranství, poplatek ze vstupného a poplatek z přechodného ubytování.

V letech 1989 – 1992 zahrnovala daňová soustava pouze daně a odvody. U daní placených organizacemi nedošlo v tomto období k žádným výraznějším změnám. V případě daní placených občany došlo v roce 1991 ke zrušení daně z příjmů občanů ze zemědělské výroby, která byla nově včleněna do daně z příjmů obyvatelstva. Poplatky se stále dělily na státní a místní, došlo pouze k rozšíření typů místních poplatků, a to o poplatek z reklamních zařízení, z prodeje alkoholických nápojů a tabákových výrobků, za povolení k vjezdu s motorovým vozidlem do vybraných míst a částí měst a dislokační poplatek ¹⁵.

Po listopadu 1989 bylo rozhodnuto stávající daňovou soustavu nereformovat, ale k 1. 1. 1993 vytvořit soustavu daní zcela novou. Daňová reforma v roce 1993 postihla všechny stávající daně a představovala velký zásah do ekonomiky. Nově vzniklá daň z příjmů fyzických osob nahradila daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti a daň z příjmů obyvatelstva. Nová daň z příjmů právnických osob nahradila odvody, důchodovou daň a zemědělskou daň. Domovní daň a zemědělská daň z pozemku byly nahrazeny daní z nemovitostí. Notářský poplatek za dědictví, z darování a z převodu nemovitostí nahradily daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí. Daň z obratu byla nahrazena daní z přidané hodnoty a spotřebními daněmi ¹⁶.

2.3 Členění daní

Daně lze třídit z různých hledisek, záleží na kritériích, která mají být sledována. Vyjmenovat všechny typy členění daní je takřka nemožné, jelikož existuje mnoho možností jak na daně pohlížet. Z tohoto důvodu jsou zde vyjmenována pouze nejzákladnější klasifikování daní.

Patrně nejznámějším členěním daní je podle vazby na důchod poplatníka, a to na daně:

- přímé – jsou adresné a označují zdanění důchodu nebo majetku poplatníka,

¹⁵ STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151, str. 180-204.

¹⁶ ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8, str. 45-46.

- nepřímé – jsou neadresné a představují zdanění prodeje zboží, služeb, převodů a pronájmů¹⁷.

Mezi další základní členění daní patří dle subjektu daně:

- placené jednotlivcem – v ČR např. daň z příjmů fyzických osob,
- placené firmou – daň z příjmů právnických osob,
- splitting – např. zdanění příjmů manželů či domácnosti jako jeden základ daně¹⁸.

Klasifikace dle objektu (předmětu) daně:

- důchodové – zdaňují různé druhy příjmů,
- majetkové – zdaňují nemovitosti i movitý majetek, daný jeho držbou či nabytím,
- spotřební – postihují buď veškerou spotřebu, nebo spotřebu vybraných skupin výrobků,
- subjektové, tzv. daň z hlavy – daň uložena každému občanovi ve stejné výši – dnes již není využívána,
- výnosové – předmětem bývá určitý typ výnosů, např. výnos ze zemědělské usedlosti, výnos ze živnosti či nemovitosti.

Dle vztahu k platební schopnosti lze daně rozdělit na daně:

- osobní – daň z příjmů poplatníka, který závisí na jeho příjmu,
- in rem – tzn. z věcí, neberou ohled na platební schopnost poplatníka¹⁹.

¹⁷ ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8, str. 48-49.

¹⁸ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5, str. 226.

¹⁹ Třídění daní. *SAGIT* [online]. 2013 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&levelid=da_490.htm.

3 Transformace finančních úřadů v ČR

Česká republika prošla za dobu své existence, bráno od vzniku první Československé republiky v roce 1918, mnoha daňovými reformami. Poslední významná reforma, nepočítaje tu, o které pojednává tato kapitola, byla uskutečněna v roce 1993. Souvisela s významnými politickými změnami v roce 1989, které přinesly rozmach soukromého podnikání a privatizaci. Tehdejší daňová reforma představovala rozsáhlý zásah do ekonomiky a dotkla se všech stávajících daní, ale i správy daní.

3.1 Česká daňová správa platná do konce roku 2012

Českou daňovou správu upravoval zákon č. 531/1992 Sb., o územních finančních orgánech ze dne 28. listopadu 1990. Tímto zákonem byla zřízena soustava územních finančních orgánů jako soustava správních úřadů pro výkon správy daní a pro výkon dalších působností²⁰. Důležitou změnou tohoto zákona byla novela zákona č. 199/2010 Sb., která upravila stávající daňovou správu na třístupňovou soustavu finančních orgánů²¹, viz obr. 3.1.

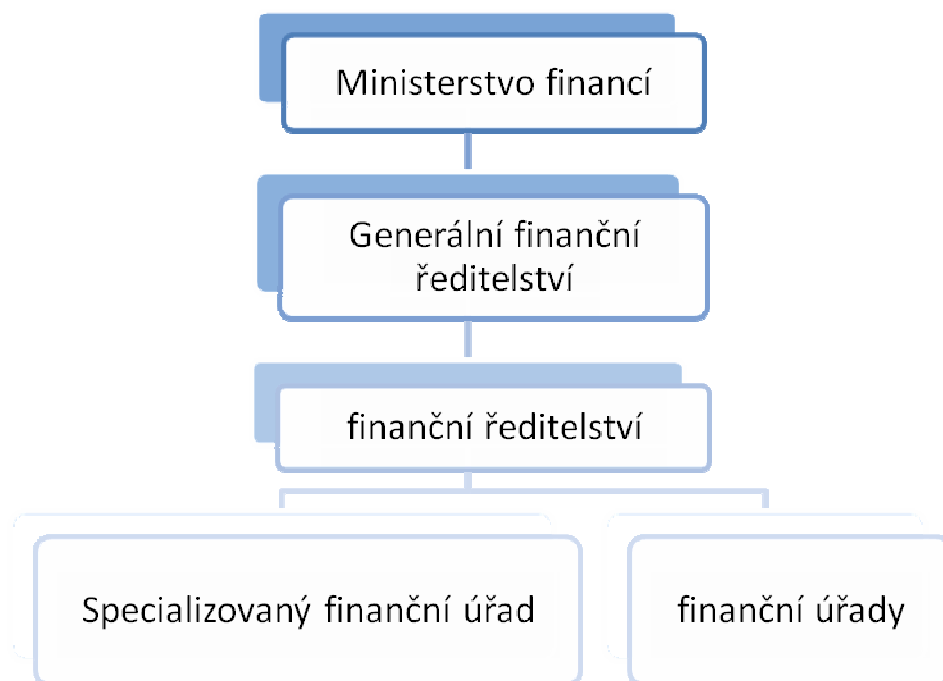
Ústředním orgánem státní správy pro daně, jakožto správní úřad s celostátní působností je Ministerstvo financí, kterému podléhalo:

- Generální finanční ředitelství, a jeho prostřednictvím
- 8 finančních ředitelství, a dále
- Specializovaný finanční úřad a zhruba 220 finančních úřadů.

²⁰ Zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-531-1990-sb-o-uzemnich-financnich-organech/cele-zneni/>.

²¹ Zákon č. 199/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-531-1990-sb-o-uzemnich-financnich-organech/cele-zneni/>.

Obr. 3.1 Struktura třístupňové soustavy územních finančních orgánů

Zdroj: zákon č. 531/1990 Sb., vlastní úprava.

3.1.1 Ministerstvo financí

Kompetence a postavení ministerstva financí byla upravena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, a zákonem 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech. Daňová problematika tvoří pouze část jeho kompetencí a zabývá se jí sekce 05 Daně a cla. V čele stojí náměstek ministra, který je plně podřízen ministru financí²².

Sekce 05 Daně a cla je tvořena 6 odbory a jedním samostatným oddělením:

- Odbor 15 Daně z příjmů
- Odbor 18 Nepřímé daně
- Odbor 25 Strategie daňové politiky a správy
- Odbor 26 Majetkové daně, daň silniční, poplatky a oceňování
- Odbor 28 Účetnictví a audit
- Odbor 32 Daňová legislativa
- Samostatné oddělení 904 Správní činnosti.

²² Organizační struktura MF. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2005 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/orgstru.html>.

Mezi nejdůležitější kompetence Ministerstva financí v oblasti daní patřilo ²³:

- zajišťování tvorby zákonů a jiných právních předpisů v oblasti daní, a to jak hmotněprávních předpisů jednotlivých daní, tak procesněprávních úprav správy daní,
- zabezpečování pro oblast daní úkoly související se sjednáváním mezinárodních smluv, s rozvojem mezistátních styků a mezinárodní spolupráce,
- zabezpečování analytických a koncepčních úkolů v oblasti daní a daňovou politiku,
- řízení Generálního finančního ředitelství a jeho prostřednictvím finanční ředitelství a finanční úřady,
- vykonávání správy daní v rozsahu stanoveném daňovým řádem,
- přezkoumávání rozhodnutí Generálního finančního ředitelství vydaných ve správních řízeních,
- možnost pověřit ÚFO jednáním ve věcech mezinárodní pomoci při správě daní a při vymáhání některých finančních pohledávek podle zákona č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, v platném znění, a zákona č. 253/2000Sb., o mezinárodní pomoci při správě daní a o změně zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, v platném znění,
- v odůvodněných případech provádět úkony nebo dílčí řízení či postupy, které jinak patří do pravomoci ÚFO, nebo možnost se na těchto úkonech podílet,
- v odůvodněných případech možnost pověřit jiný než místně příslušný ÚFO správou některých daní, řízením o přestupcích, nebo výkonem dalších působností.

3.1.2 Generální finanční ředitelství

Generální finanční ředitelství (GFR) bylo zřízeno dne 1. ledna 2011, kdy vstoupil v platnost zákon č. 199/2010 Sb., kterým se mimo jiné novelizoval zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech. Je to organizační složka státu, v jejímž čele stojí generální ředitel, který je jmenován ministrem financí.

Organizační strukturu GFR tvoří:

- samostatný odbor nefiskálních agend,
- samostatný odbor řízení rizik při správě daní,
- samostatné oddělení vnitřní kontroly,
- samostatné oddělení organizace a řízení,

²³ Česká daňová správa: Kompetence a činnosti daňové správy. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/22.html?year=0>.

- samostatné oddělení interního auditu,
- samostatný odbor personální,
- samostatný odbor evidence a účtování daní, převodů a analýz,
- samostatný odbor komunikace a mezinárodních vztahů,
- sekce metodiky a výkonu daní,
- sekce informatiky,
- sekce ekonomiky.

Do kompetence Generálního finančního ředitelství patří²⁴:

- podílí se na přípravě návrhů právních předpisů v oboru své působnosti,
- podílí se v oboru své působnosti na zajišťování úkolů souvisejících se sjednáváním mezinárodních smluv, s rozvojem mezistátních styků a mezinárodní spolupráce, jakož i úkolů, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních smluv a z členství v mezinárodních organizacích,
- podílí se na zabezpečování analytických a koncepčních úkolů v oboru své působnosti; spolupracuje s ministerstvem na tvorbě daňové politiky i v dalších oblastech,
- řídí finanční ředitelství,
- vykonává správu daní, včetně vyhledávací činnosti,
- provádí řízení o přestupcích a jiných správních deliktech v oboru své působnosti,
- z pověření ministerstva přezkoumává hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad regionů soudržnosti a vykonává dozor nad přezkoumáváním hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy,
- přezkoumává rozhodnutí finančních ředitelství vydaných ve správním řízení, nestanoví-li zákon jinak,
- na základě pověření ministerstva zajišťuje úkoly ústředního kontaktního orgánu pro vzájemnou mezinárodní administrativní spolupráci se státními orgány jiných států a mezinárodními organizacemi v oblasti své působnosti, včetně mezinárodní koordinace řešení případů daňových úniků,
- z pověření ministerstva poskytuje mezinárodní pomoc při správě daní a při vymáhání některých finančních pohledávek,

²⁴ Česká daňová správa: Kompetence a činnosti GFR. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/330.html?year=0%C2%93>.

- v odůvodněných případech provádí úkony nebo dílčí řízení nebo jiné postupy, které jinak patří do pravomoci jiných územních finančních úřadů, anebo se může na těchto úkonech podílet,
- zpracovává údaje získané při výkonu působnosti územních finančních orgánů a vede centrální evidence, registry a statistiky nezbytné pro plnění úkolů územních finančních orgánů, a to bez ohledu na původní účel shromažďování údajů, a poskytuje tyto údaje ministerstvu,
- vykonává další činnosti, stanoví-li tak jiný právní předpis,
- v odůvodněných případech může pověřit provedením úkonů nebo dílčích řízení nebo jiných postupů v rámci správy daní nebo v rámci jiných působností jiný než místně příslušný územní finanční orgán.

3.1.3 Finanční ředitelství

Finanční ředitelství byla zřízena s účinností od 1. ledna 1991 na základě zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, jakožto orgán s regionální působností. Jejich názvy, sídla a územní působnost byla upravena v příloze 3 výše uvedeného zákona výčtem podřízených finančních úřadů. V České republice bylo celkem 8 finančních ředitelství, a to v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně, Ostravě a Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu.

Finanční ředitelství (FŘ) vykonávalo svoji působnost v územním obvodu tvořeném územními obvody jím řízených finančních úřadů. Finanční ředitelství řídil a za jeho činnost odpovídal ředitel, kterého jmenoval a odvolával generální ředitel Generálního finančního ředitelství.

K pravomocem FŘ patřilo ²⁵:

- řízení finančních úřadů,
- vykonávat správu daní, včetně vyhledávací činnosti,
- vykonávat finanční kontrolu,
- provádět řízení o přestupcích a jiných správních deliktech v oboru své působnosti,
- vykonávat cenovou kontrolu a ukládat pokuty,
- z pověření ministerstva poskytovat mezinárodní pomoc při správě daní a při vymáhání některých finančních pohledávek,

²⁵ Česká daňová správa: Kompetence a činnosti FŘ. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/353.html?year=0%C2%93>.

- z pověření ministerstva přezkoumávat hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad soudržnosti a vykonávat dozor nad přezkoumáváním hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy,
- přezkoumávat rozhodnutí finančních úřadů vydaných ve správním řízení,
- v odůvodněných případech provádět úkony nebo dílčí řízení nebo jiné postupy, které jinak patří do pravomoci jimi řízených finančních úřadů anebo se mohou na provádění těchto úkonů podílet,
- zpracovávat údaje získané při výkonu působnosti územních finančních orgánů ve svém územním obvodu, a to bez ohledu na původní účel shromažďování údajů,
- vykonávat další činnosti, stanoví-li tak jiný právní předpis.

Finanční ředitelství bylo členěno na útvary ²⁶:

- sekretariát,
- odbor daní a dotací,
 - oddělení daně z příjmů fyzických osob a daně silniční,
 - oddělení daně z příjmů právnických osob,
 - oddělení nepřímých daní,
 - oddělení majetkových daní a ostatních agend,
 - oddělení metodiky správy daní,
 - oddělení analyticko-vyhledávací,
 - oddělení dotací,
- oddělení automatizace a informatiky,
- oddělení finanční kontroly,
- oddělení cenové kontroly,
- oddělení personální,
- oddělení vnitřní správy.

3.1.4 Specializovaný finanční úřad

Specializovaný finanční úřad (SFÚ) vznikl 1. ledna 2012 na základě zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, do kterého byl novelou č. 199/2010 Sb., vložen nový § 9a, kterým se tento úřad upravuje. SFÚ má celostátní působnost, jeho sídlo je v Praze a v rámci ČR existuje 6 poboček, a to v Plzni, Českých Budějovicích, Ústí nad Labem, Hradci Králové,

²⁶ Česká daňová správa: Kompetence a činnosti FŘ. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/353.html?year=0%C2%93>.

Brně a Ostravě. Do konce roku 2012 byl podřízen Finančnímu ředitelství pro hlavní město Praha.

Specializovaný finanční úřad se zaměřuje na vybrané typy daňových subjektů. Hlavní kategorií jsou daňové subjekty, které jsou zásadní pro plnění rozpočtu díky výši vybraných daní. Další skupinu tvoří daňové subjekty, u kterých existuje podezření z daňových úniků či neoprávněného vylákání nadměrných odpočtů.

Mezi daňové subjekty, které spravuje SFÚ, patří²⁷:

- právnické osoby založené za účelem podnikání, která za zdaňovací období dosáhla obrátu více než 2 miliardy Kč,
- banky, pobočky zahraničních bank,
- pojišťovny, zajišťovny,
- spořitelní a úvěrní družstva,
- pobočky pojišťovny z jiného členského státu nebo z třetího státu,
- pobočky zajišťovny z jiného členského státu nebo z třetího státu,
- každý člen skupiny (dle zákona o dani z přidané hodnoty), pokud alespoň jeden ze členů skupiny je jedním z výše uvedených subjektů.

Daňovým subjektem může rovněž být na základě rozhodnutí GŘ právníká nebo fyzická osoba, která výše uvedené podmínky nesplňuje.

3.1.5 Finanční úřady

Finanční úřady (dále jen FÚ) byly zřízeny zákonem č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, s místní působností, která je vymezena v příloze č. 1 tohoto zákona. Do konce roku 2012 působilo na území ČR celkem 199 finančních úřadů a 23 pracovišť finančních úřadů, která byla zřízena s účinností od 1. ledna 2007 vyhláškou č. 541/2006 Sb.

Finanční úřady zejména zabezpečovaly²⁸:

- vykonávat správu daní dle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád,
- provádět řízení o přestupcích a jiných správních deliktech v oboru své působnosti,

²⁷ Česká daňová správa: Informace o Specializovaném finančním úřadu. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/14473.html#book1>.

²⁸ Česká daňová správa: Kompetence a činnosti daňové správy. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/14473.html#book1>.

- vykonávat kontrolu dodržování povinností stanovených zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, a ukládat v této souvislosti účetním jednotkám pokuty a povinnost odstranit protiprávní stav
- z pověření ministerstva poskytovat mezinárodní pomoc při správě daní a při vymáhání některých finančních pohledávek,
- převádět výnosy daní, které vybíraly a vymáhaly a které nejsou příjmem státního rozpočtu,
- vykonávat kontrolu dodržování povinností a zákazů při značkování a barvení vybraných minerálních olejů a při značkování některých dalších minerálních olejů, značení tabákových výrobků, dodržování zákazu prodeje lihovin a tabákových výrobků,
- vybírat a vymáhat peněžité plnění, která dle zákona č. 531/1990 Sb. nebo jiného právního předpisu uložily,
- z pověření ministerstva přezkoumávat hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad regionů soudržnosti a vykonávat dozor nad přezkoumáváním hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy,
- vykonávat další činnosti, pokud tak stanovil jiný právní předpis.

Vybrané finanční úřady, uvedené v příloze 2 zákona č. 531/1990 Sb. měly další kompetence:

- vykonávat dozor nad loteriemi a jinými podobnými hrami,
- vykonávat správu odvodů za porušení rozpočtové kázně dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů,
- vykonávat kontrolu výkonu správy poplatků, které jsou příjmem státního rozpočtu, jsou-li k jejich správě věcně příslušné jiné orgány,
- přijímat a evidovat splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých Ministerstvem zemědělství v letech 1991 – 1995 včetně a případné úroky z nich vyplývající.

3.2 Koncepce vytvoření Jednoho inkasního místa

Jedno inkasní místo, tzv. JIM představuje jeden ze tří pilířů reformy veřejných financí. Klíčovým prvkem této reformy je sjednocení všech funkcí výběrů daní, cel a odvodů do jediného úřadu. Tento projekt patří mezi nejdůležitější úkol ministerstva financí, na kterém se podílejí, kvůli odvodu pojistného, také ministerstvo práce a sociálních věcí a ministerstvo

zdravotnictví. Jako poradní orgán se na projektu JIM podílí Světová banka, která má s podobnými projekty zkušenosti ²⁹.

Ve své zprávě Světová banka popisuje důvody, které vedou k vytvoření JIM. Mezi nejdůležitější patří reformy správy příjmů v celosvětovém měřítku – správa příjmů musí být schopna vybírat příjmy účinně a efektivně, tj. musí umět předvídat a přizpůsobovat se změnám podnikatelského prostředí a metod, globalizaci a inovacím komunikační a informační technologie. Vláda ČR byla znepokojena výsledkem, že se Česká republika v nákladech na inkasní místo i nákladech daňových poplatníků na plnění předpisů řadí k nejvyšším v Evropě. To bylo důvodem k hledání vhodného způsobu, jak zlepšit systém výběru příjmů a současně učinit dobrovolné plnění předpisů pro daňové poplatníky a plátce příspěvků atraktivnější. Hlavním předpokladem této vize je základní ochota českých občanů plnit své daňové povinnosti správně, pokud ovšem není zátěž daňových poplatníků spojená s plněním předpisů vysoká.

Vytvoření JIM by mělo být výhodné pro obě zainteresované strany, tj. stát i poplatníky. Koncepce projektu spatřuje cíle ve zlepšení účelnosti, výběru daní a poplatků a snížení nákladů. Na straně státu se jedná o usnadnění správy a především vymáhání stejného objemu daní a poplatků, zkvalitnění a vyšší specializace vymáhání, lepší provázanost a vzájemná kontrola údajů a snížení nákladů na výběr a vymáhání, nepravu množství účtů, duplicitních informací a chybných plateb. Na straně poplatníků dojde k menší pracnosti a složitosti vykazování, větší ochotě plnit své závazky při jednodušším systému a klientském přístupu, menší pravděpodobnost výskytu chyb, zapomínání a především snížení nákladů na komunikaci a platby několika orgánům ³⁰.

Aby projekt JIM mohl začít fungovat, musí být splněna čtyři základní opatření:

- reorganizace daňové správy do jednotné organizace v čele s generálním finančním ředitelstvím s celostátní působností podřízeným MF (splněno, účinnost od 1. ledna 2011),
- zrušení finančních ředitelství a přechod na dvoustupňovou soustavu daňové správy (splněno, účinnost od 1. ledna 2013),

²⁹ Jedno inkasní místo. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/dc_jim.html.

³⁰ Studie proveditelnosti Jednoho inkasního místa pro příjmy veřejných rozpočtů. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/dc_jim_64748.html.

- převod kompetencí k výběru pojistného na sociální a zdravotní pojištění z České správy sociálního zabezpečení a zdravotních pojišťoven na JIM (plánováno k 1. lednu 2014),
- převod výkonu správy spotřebních a energetických daní a výkonu tzv. dělené správy z celních orgánů na orgány JIM (plánováno k 1. lednu 2014).

Po stránce institucionální bude JIM vytvořeno na bázi orgánů dnešní daňové správy – územních finančních orgánů ³¹.

Řečeno slovy premiéra ČR, Petra Nečase: „Vytvoření jednoho inkasního místa umožní platby daní, pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na veřejné zdravotní pojištění tak, aby nemusely daňové subjekty komunikovat zvlášť s finančními úřady, orgány správy sociálního zabezpečení a zdravotními pojišťovnami. Dojde zároveň ke zjednodušení formy komunikace; podání se bude činit na společném formuláři a placení bude probíhat jednou platbou na společný osobní daňový účet ³².“

3.3 Finanční správa ČR platná od 1. ledna 2013

Jak již bylo zmiňováno výše, základem pro vytvoření organizační struktury JIM bylo nutné změnit mimo jiné i v té chvíli platnou legislativu týkající se územních finančních orgánů. Tuto změnu přinesl zcela nový zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky (dále jen zákon o FSČR) ³³, který byl schválen dne 23. prosince 2011, a účinnosti nabyl dne 1. ledna 2013. Tento zákon řeší komplexní reorganizaci daňové správy a mění její řízení na efektivnější dvoustupňový model.

Počínaje rokem 2013 dochází k rozsáhlé reorganizaci české daňové správy. Stávající soustava územních finančních orgánů, tj. Generální finanční ředitelství, 8 finančních ředitelství, 199 finančních úřadů a Specializovaný finanční úřad, je nahrazena orgány finanční správy, které tvoří Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství, 14 finančních úřadů a Specializovaný finanční úřad ³⁴.

³¹ Národní program reformy České republiky 2011 - III. Reformní opatření ČR. *BusinessInfo.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/narodni-program-reformy-opatreni-3325.html>.

³² Daňová reforma: říkají o reformě. *Informační centrum vlády* [online]. 2011 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/danova-reforma/rikaji-o-reforme/>.

³³ Zákon o Finanční správě České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. 2011. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=6&T=450>.

³⁴ Velké změny v daňové správě od 1. 1. 2013. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/financni_sprava_16703.html?year=0.

Novou úpravou finanční správy jsou očekávány především tyto cíle:

- zlepšení účinnosti celé správy daní, tzn. snížení zátěže spojené s plněním předpisů a správních nákladů a snížení počtu finančních úřadů,
- zlepšení efektivity vymáhání a pobídek k dobrovolnému placení daní,
- zjednodušení a racionalizace správy příjmů v podobě větší specializace a vyšší transparentnosti správy příjmů,
- zajištění kvalifikovaných pracovníků prostřednictvím strategie kariérního postupu i atraktivního a kolegiálního prostředí,
- omezení kontaktu mezi plátcem a orgány správy příjmů pomocí optimalizace sítě úřadů,
- plné využití informačních technologií zejména využíváním elektronické státní správy (e-government),
- a přizpůsobení se stávající územně správní struktuře ČR (14 vyšších územně správních celků)³⁵.

3.3.1 Generální finanční ředitelství

Generální finanční ředitelství (GFŘ) vykonává působnost pro celé území ČR, je podřízeno Ministerstvu financí a je účetní jednotkou. Organizační struktura GFŘ, podrobněji popsána v kapitole 3.1.2, se nezměnila. V čele stojí generální ředitel, kterého jmenuje vláda na návrh ministerstva financí.

Mezi kompetence GFŘ patří:

- vykonává působnost správního orgánu nejbližší nadřízeného Odvolacímu finančnímu ředitelství,
- provádí řízení o správních deliktech,
- vede centrální evidence a registry nezbytné pro výkon působnosti orgánů finanční správy,
- podílí se na přípravě návrhů právních předpisů a na zabezpečování analytických a koncepčních úkolů,
- podílí se na zajišťování úkolů souvisejících se sjednáváním mezinárodních smluv, s rozvojem mezinárodních styků a mezinárodní spolupráce, jakož i úkolů, které vyplývají pro ČR z mezinárodních smluv a z členství v mezinárodních organizacích,

³⁵ PĚSNA, Lukáš. Změny v daňové správě od 1. ledna 2013. In: *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-v-danove-sprave-od-1-ledna-2013-88028.html>.

- z pověření ministerstva vykonává působnost ústředního kontaktního orgánu pro vzájemnou mezinárodní administrativní spolupráci se státními orgány jiných států a mezinárodními organizacemi,
- vykonává působnost kontaktního orgánu při vymáhání některých finančních pohledávek a provádí mezinárodní pomoc při správě daní,
- přezkoumává hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad regionů soudržnosti a vykonává dozor nad přezkoumáváním hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy ³⁶.

3.3.2 Odvolací finanční ředitelství

Odvolací finanční ředitelství (OFŘ) je nově vzniklým úřadem, který bude vykonávat působnost pro celé území ČR jako čistě odvolací orgán proti prvoinstančním rozhodnutím finančních úřadů. Jeho zavedením by mělo být dosaženo dlouhodobého úsilí o jednotnost v postupech odvolacího řízení. Sídlo OFŘ je v Brně a řídí jej ředitel, kterého jmenuje generální ředitel. Nadřízeným orgánem OFŘ je Generální finanční ředitelství.

Kompetence OFŘ:

- vykonává působnost správního orgánu nejbližší nadřízeného finančním úřadům,
- provádí řízení o správních deliktech,
- vede evidence a registry nezbytné pro výkon působnosti orgánů finanční správy ³⁷.

3.3.3 Specializovaný finanční úřad

Proces reorganizace daňové správy neznamenal pro Specializovaný finanční úřad zásadní změny. SFÚ se sídlem v Praze dále působí v celostátním měřítku a v rámci ČR má 6 územních pracovišť. V jeho čele stojí ředitel a nadřízeným orgánem je Generální finanční ředitelství. Největší změnou je rozšíření vybraných subjektů, které od letošního roku přísluší SFÚ. Stávající výčet je podrobně popsán v kapitole 3.1.4, mezi nově zařazené patří:

- investiční společnosti včetně všech jejich obhospodařovaných podílových fondů,
- penzijní společnosti včetně všech jejich obhospodařovaných fondů a včetně transformovaných fondů, jejichž prostřednictvím penzijní společnosti provozují penzijní připojištění,

³⁶ Kompetence a činnost GFŘ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/330.html?year=0>.

³⁷ Kompetence a činnost OFŘ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/20469.html?year=0>.

- investiční fondy,
- osoby provozující loterii nebo jinou podobnou hru, a to pro účely výkonu dozoru nad loteriemi a jinými podobnými hrami,
- člen skupiny dle zákona o dani z přidané hodnoty, je-li alespoň jeden z jejích členů výše uvedeným subjektem (mimo investiční fondy a osoby provozující loterii či jiné podobné hry), nebo dojde-li alespoň u jednoho jejího člena ke změně podmínek pro určení místní příslušnosti a to až do okamžiku, kdy u posledního z členů této skupiny dojde ke změně podmínek pro určení místní příslušnosti.

SFÚ nevykonává správu daně z nemovitostí, daně dědické, daně darovací a daně z převodu nemovitostí³⁸.

Mezi nově nabyté činnosti, které SFÚ provádí od 1. ledna 2013, patří cenová kontrola, výkon dozoru nad osteriemi a jinými podobnými hrami a činnosti spojené s vedením Centrálního registru smluv. Jakožto správci smluv mu byla svěřena registrace smluv účastníků důchodového spoření a komunikace s penzijními společnostmi³⁹.

3.3.4 Finanční úřady

Největší změnu danou zákonem o FSČR zaznamenaly finanční úřady. Stávajících 8 finančních ředitelství bylo zrušeno a nahrazeno 14 finančními úřady odpovídajícími počtu krajů v ČR včetně hlavního města Prahy. Finanční úřad vykonává působnost na území vyššího územního samosprávného celku, jehož název je součástí názvu finančního úřadu a je podřízen Odvolacímu finančnímu ředitelství. Sídla jednotlivých úřadů jsou v krajských městech a v hlavním městě Praha. V čele FÚ stojí ředitel, kterého jmenuje generální ředitel. Ke každému krajskému finančnímu úřadu jsou zřízena územní pracoviště (ÚzP), která sídlí ve všech místech „zaniklých“ finančních úřadů.

K základním kompetencím a činnostem finančního úřadu patří:

- vykonávat správu daní,
- provádět řízení o správních deliktech,
- převádět výnosy daní, které vybírají a vymáhají a které nejsou příjmem státního rozpočtu,

³⁸ Kompetence a činnost SFÚ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/20545.html?year=0>.

³⁹ Informace o Specializovaném finančním úřadu. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/14473.html?year=0#book18>.

- přijímat a evidovat splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých Ministerstvem zemědělství v letech 1991-1995 včetně a případně i vzniklé úroky,
- vykonávat státní dozor nad loteriemi a jinými podobnými hrami,
- vybírat a vymáhat peněžité plnění, které uložily orgány finanční správy,
- vést evidence a registry nezbytné pro výkon působnosti orgánů finanční správy,
- vykonávat další působnost, stanoví-li jiný právní předpis, že tuto působnost vykonávají orgány finanční správy,
- vykonávat finanční kontrolu a kontrolu dodržování povinností stanovených právními předpisy upravujícími účetnictví a ukládat účetním jednotkám pokuty dle těchto právních předpisů,
- vykonávat kontrolu výkonu správních poplatků, které jsou příjmem státního rozpočtu, jsou-li k jejich správě věcně příslušné jiné orgány,
- z pověření ministerstva přezkoumávat hospodaření krajů, hlavního města Prahy a regionálních rad regionů soudržnosti a vykonávat dozor nad přezkoumáváním hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a městských částí hlavního města Prahy,
- z pověření ministerstva vykonávat působnost kontaktního orgánu při vymáhání některých finančních pohledávek a provádět mezinárodní pomoc při správě daní ⁴⁰.

Zákonem o FSČR nastala změna i u placení daní. Veškeré daně se nyní odvádějí na nově zavedené bankovní účty určené pro 14 finančních úřadů a Specializovaný finanční úřad. Mělo by tím dojít ke zjednodušení evidence daní, předcházení vzniku nejasných plateb a zrušením vzájemného přeposílání přeplatků mezi územními pracovišti v rámci jednoho krajského finančního úřadu.

Další změnou, která z počátku nebude daňovými subjekty vnímána pozitivně, je stanovení správce daně u daně z nemovitostí. A tímto problémem se budu podrobněji zabývat v následující kapitole.

⁴⁰ Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky. In: *Finanční správa*. 2013. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/financni_sprava_16462.html?year=0.

4 Změny v systému daně z nemovitostí

Daň z nemovitostí (DNE) je jednou z majetkových daní, které jsou součástí daňového systému České republiky. Jedná se o pravidelnou každoroční přímou daň, která se řadí do kategorie daní in rem, což znamená, že poplatník platí daň z titulu vlastnictví a její úhrada je vyžadována bez ohledu na výši jeho příjmů. Přestože je správa daně z nemovitostí v kompetenci finančních úřadů, celý její výnos je příjmem obce, v jejímž katastrálním území se nemovitost nachází.

Řada občanů se často ptá, proč se vůbec musí daň z nemovitostí platit. Nemovitost se kupuje ze zdaněných peněz, při stavbě např. rodinného domu je veškerý materiál kupován z již zdaněných peněz, také práce na něm (legální) jsou zdaněny, tak proč by měla být ještě placena daň z nemovitostí, když už bylo vše několikrát zdaněno. Tato otázka může mít několik odpovědí. V první řadě je nutné si uvědomit, že stát má určitou rozlohu, která je konstantní. Naše země navíc leží ve vnitrozemí, nemá přístup k moři, a proto ani nelze uvažovat o možnosti, že by mohla uměle vytvořit obyvatelné či zemědělsky obhospodařovatelné ostrovy. V tomto případě je nutné chápat platbu daně z nemovitostí jako určitou „daň z přepychu“. Poplatník platí za to, že vlastní část území státu, což je vzácný statek, který si sám nevytvořil a který nemá každý⁴¹. Další možností, jak odpovědět na otázku placení daně z nemovitostí, je zajištění chodu obce. Je nutno si uvědomit, že obce nemají příliš možností rozhodovat o vlastních příjmech včetně těch daňových a jsou odkázány především na dotace ze státního rozpočtu a na podíly z výnosů daní. V případě vlastních příjmů se tak musí spoléhat na místní poplatky a na výnos daně z nemovitostí, který je 100% příjmem obce⁴². Každá nemovitost, ať již pozemek či stavba, leží na území konkrétní obce. Aby mohl majitel svůj pozemek řádně užívat, potřebuje mít k němu zajištěný přístup (cestu) a aby mohla obec fungovat a zajišťovat služby svým občanům, např. úklid a údržba komunikací, veřejné osvětlení, odvoz odpadků apod., potřebuje k tomu finance. A kdo by měl platit, než uživatelé těchto pozemků. Z těchto argumentů vyplývá, že zavedení daně z nemovitostí má smysl a pro existenci obce je tato daň nezbytná a potřebná.

⁴¹ Daň z nemovitostí: platíme víc a s úsměvem. *Peníze.cz* [online]. 2005 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/17446-dan-z-nemovitosti-platme-vic-a-s-usmevem>.

⁴² RADVAN, Michal. *Zákon o dani z nemovitostí a předpisy související: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, xxiii, 335 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-478-3.

4.1 Konstrukce daně z nemovitostí

Daň z nemovitostí upravuje zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí (zákon o DNE), který byl schválen dne 4. května 1992 Českou národní radou a nabyl účinnosti dne 1. ledna 1993. Tento zákon upravuje DNE na dvě části, daň z pozemků a daň ze staveb.

4.1.1 Daň z pozemků

Předmětem daně z pozemků jsou pozemky zapsané v katastru nemovitostí a nacházející se na území ČR. Výjimkou jsou pozemky zastavěné stavbami v rozsahu půdorysu těchto staveb, některé typy lesních pozemků a vodních ploch a pozemky určené pro obranu státu ⁴³.

Poplatníkem je vlastník pozemku, v případě že vlastník není znám je poplatníkem uživatel. Pokud vlastní pozemek více osob, může být určen jeden společný zástupce, který platí daň za všechny nebo si může každý vlastník přiznat svůj spoluvlastnický podíl, v tomto případě je nutné splnit podmínku podat daňové přiznání včas, tj. do 31. ledna zdaňovacího období ⁴⁴. U vlastníků bytových jednotek je výše daně určena spoluvlastnickým podílem na pozemku, na kterém dům stojí.

Některé pozemky, ačkoliv jsou předmětem daně, jsou od placení daně z pozemků osvobozeny, v některých případech se to týká jen části pozemku. Nejčastěji se osvobození vztahuje na pozemky ve vlastnictví té obce, na jejímž katastrálním území se nacházejí a na celospolečenské zájmy, např. majetek ve vlastnictví státu, veřejné prostory, zdravotnická a vzdělávací zařízení, hřbitovy, církevní stavby a veřejné komunikace. Pokud by však takto osvobozené pozemky sloužily k podnikatelské činnosti nebo byly pronajímány, osvobození by se na ně nevztahovalo ⁴⁵. Základem daně u pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů a trvalých travních porostů je cena půdy zjištěná vynásobením skutečné výměry pozemku v m² průměrnou cenou půdy stanovenou na 1 m² ve vyhlášce Ministerstva zemědělství ČR, která je každoročně aktualizována. Základem daně u pozemků hospodářských lesů a rybníků s intenzivních a průmyslovým chovem ryb je cena zjištěná podle platných cenových předpisů k 1. lednu zdaňovacího období nebo součin skutečné výměry pozemku v m² a částky 3,80 Kč. U ostatních ploch, stavebních pozemků a

⁴³ § 2 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

⁴⁴ § 3 a § 13a zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

⁴⁵ RADVAN, Michal, Petr MRKÝVKA, Ivana PAŘÍZKOVÁ a Dana ŠRAMKOVÁ. *Finanční právo a finanční správa - berní právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 509 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 417. ISBN 978-807-2392-308, str. 298.

zastavěných ploch a nádvoří je základem daně skutečná výměra pozemku v m² zjištěná k 1. lednu zdaňovacího období ⁴⁶.

Základní sazba daně je pro zemědělské pozemky stanovena procentem ze základu daně, u ostatních pozemků pak pevnou sazbou za 1 m². Tato základní sazba je dále násobena koeficientem dle stanoveného počtu obyvatel. Výsledná daň se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru ⁴⁷.

4.1.2 Daň ze staveb

Předmětem daně ze staveb jsou všechny stavby nacházející se na území ČR, podléhající vydání kolaudačnímu souhlasu či kolaudačnímu rozhodnutí, nebo jsou již užívány před jejich vydáním. Do této kategorie se řadí stavby určené k bydlení, rekreaci, garáže a stavby pro podnikatelskou činnost. Daň ze staveb se vztahuje také na byty a nebytové prostory (někdy uváděné souhrnně jako jednotky) včetně podílu na společných částech stavby. Mezi stavby, které nejsou předmětem daně, patří stavby, v nichž jsou byty či nebytové prostory, které jsou již zdaněny samostatně, stavby sloužící k ochraně životního prostředí, stavby vodohospodářské, přehrady, stavby rozvodů energií a stavby sloužící veřejné dopravě ⁴⁸.

Poplatníkem daně ze stavby je dle § 8 zákona o DNE vždy vlastník stavby, bytu nebo nebytového prostoru. V případě vlastnictví více subjektů k jedné stavbě existují stejné možnosti podání daňového přiznání jako u daně z pozemků.

Některé stavby jsou, podobně jako tomu bylo u pozemků, od daně osvobozeny. Jejich výčet upravuje § 9 zákona o DNE. I zde však platí, že osvobozené stavby nesmí být využívány k podnikatelské činnosti nebo být pronajaty, jinak by se na ně osvobození nevztahovalo.

Základem daně ze staveb dle § 10 zákona o DNE je výměra půdorysu nadzemní části stavby v m², u bytů a nebytových prostor je to výměra podlahové plochy bytu či nebytového prostoru v m² vynásobená koeficientem 1,20.

Základní sazba daně u staveb je dána pevnou částkou za 1 m², která se zvyšuje o 0,75 Kč za každé další nadzemní podlaží. U bytů a nebytových prostorů činí základní sazba pevnou částkou za 1 m². Tyto sazby se u obytných domů, ostatních staveb tvořících příslušenství k obytným domům, bytů a ostatních samostatných nebytových prostorů násobí koeficientem

⁴⁶ § 5 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

⁴⁷ § 6 a § 14 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

⁴⁸ § 7 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

přiřazeným k jednotlivým obcím dle počtu obyvatel. U staveb pro individuální rekreaci, rodinných domů užívaných pro individuální rekreaci, včetně staveb plnící doplňkovou funkci k těmto stavbám, garáží, staveb sloužících pro podnikatelskou činnost a ostatních jednotek lze základní sazbu násobit koeficientem 1,5, to je však podmíněno schválením obecně závazné vyhlášky obcí⁴⁹.

4.1.3 Společná ustanovení daně z nemovitostí

Jednou z mála pravomocí obce jak zasahovat do výše daně z nemovitostí je stanovení místního koeficientu, který upravuje § 12 zákona o DNE a může být ve výši 2, 3, 4 nebo 5. Tímto koeficientem se zvyšují daně za jednotlivé druhy pozemků, staveb a jednotek, vyjma orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů a trvalých travních porostů. Zavedením tohoto paragrafu získaly obce silný nástroj jak zvýšit své příjmy z daně z nemovitostí a tím i své celkové příjmy⁵⁰.

Zdaňovacím obdobím je dle § 12 zákona DNE kalendářní rok, přičemž ke změnám skutečností rozhodných pro daň, které nastanou v průběhu zdaňovacího období, se nepřihlíží. Daň je vyměřována dle stavu k 1. lednu roku, na který je daň vyměřována. Daň z nemovitostí se tak platí dopředu, tedy za právě probíhající zdaňovací období. Daňové přiznání (DAP) k dani z nemovitostí se podává do 31. ledna zdaňovacího období příslušnému správci daně. Daňové přiznání podávají vlastníci nemovitostí, kteří tak činí poprvé a ti, u nichž došlo oproti předcházejícímu zdaňovacímu období ke změně, např. koupili nebo prodali nemovitost, bylo jim vydáno stavení povolení, proběhla kolaudace stavby atd. Daňové přiznání nemusí podávat poplatníci, kteří již mají podané daňové přiznání, a v uplynulém roce u nich nedošlo k žádné změně. Nové DAP není nutno podávat i v případě, kdy dojde ke změně sazeb daně, ke změně průměrné ceny půdy, stanovení či změně koeficientů, k zániku osvobození daně či ke změně místní příslušnosti. V těchto případech daň přepočítá správce daně a její výše je poplatníkovi sdělena prostřednictvím platebního výměru nebo hromadného předpisného seznamu⁵¹. Daň z nemovitostí je splatná do 31. května běžného zdaňovacího období, pokud nepřesahuje částku 5.000,- Kč. V případě jejího překročení lze daň uhradit ve dvou stejných splátkách, a to k 31. květnu a k 30. listopadu běžného zdaňovacího období. U poplatníků provozujících zemědělskou výrobu a chov ryb je splatnost první splátky posunuta na 31. srpen.

⁴⁹ § 11 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

⁵⁰ Daň z nemovitostí letos zvýšilo více obcí než o rok dříve. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-02-19].

Dostupné z:

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/378261-dane-z-nemovitosti-letos-zvysilo-vice-obci-nez-o-rok-drive/>.

⁵¹ § 13a, §13b zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

4.2 Automatizovaný daňový informační systém

Správu daní, vč. DNE, nelze zajistit bez spolehlivého informačního systému. V České republice je pro výkon státní správy zaveden automatizovaný daňový informační systém, tzv. ADIS. Jedná se o aplikačně technickou podporu, která je zavedena celostátně a má vybudovanou jednotnou technickou infrastrukturu. ADIS se skládá z dílčích sekcí pro zpracování daňových přiznání jednotlivých daní, společné činnosti potřebné pro správu, evidenci, výběr a vymáhání daní, převod finančních prostředků oprávněným příjemcům a z části nezbytné pro systémovou podporu⁵².

Pro daňové subjekty existuje na internetových stránkách finanční správy aplikace Daňový portál, která slouží pro komunikaci daňového subjektu s finanční správou a k získávání informací z daňového řízení. Na těchto stránkách lze najít formuláře daňových přiznání, která lze vyplnit, uložit i odeslat, dále jsou zde umístěny služby daňové informační schránky, registr plátců daně z přidané hodnoty (dále jen DPH), vrácení DPH v rámci Evropské unie a komunikační schránka pro banky⁵³.

ADIS komunikuje také s jinými systémy. Pro účely daně z nemovitostí, daně z převodu nemovitostí, popřípadě daně darovacích a daně dědické jsou přebírána data z katastru nemovitostí, a dále je možno přebírat data z evidence obyvatel či z registru motorových vozidel. Důležitá je výměna dat s Českou národní bankou (ČNB), která vede účty všech finančních úřadů. A v neposlední řadě ADIS zajišťuje i mezinárodní výměnu informací v oblasti správy daní.

4.3 Změny u daně z nemovitostí po 1. lednu 2013

Největší změna, v souvislosti s nabytím účinnosti zákona o Finanční správě České republiky, postihla správu daně z nemovitostí. Od roku 2013 je místně příslušným správcem daně z nemovitostí ten finanční úřad, v jehož obvodu územní působnosti se předmětné nemovitosti nacházejí⁵⁴. Styk poplatníků s finančními úřady zajišťují jejich územní pracoviště. Touto změnou, ale došlo ke sloučení daňových povinností za jednotlivé nemovitosti, které daňový subjekt vlastnil v rámci jednoho kraje, do jediné. S tím souvisí také spojení stávajících spisů do jediného. Toto sloučení provedly na sklonku roku 2012 finanční úřady z moci úřední.

⁵² Divize ADIS. *GIST* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.gist.cz/produkty/divize-adis/>.

⁵³ *Daňový portál* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://adisspr.mfcr.cz/adistc/adis/idpr_pub/dpr/uvod.faces;jsessionid=BE5F4C10C6F64C121910879A818D096_D.aip13sqli2v.

⁵⁴ § 13 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění.

Z toho vyplývá, že pokud nebude mít poplatník oproti zdaňovacímu období 2012 žádné změny rozhodné pro vyměření daně, nebude muset podávat nové daňové přiznání k DNE.

Konkrétní územní pracoviště, spravující konkrétní spis poplatníka je určeno dle jednotných pravidel, která jsou nastavena tak, aby spis byl umístěn v souladu se zájmy a potřebami vlastníků nemovitostí. Zásadním kritériem pro stanovení spravujícího územního pracoviště je proto místo pobytu fyzické osoby nebo sídlo právnické osoby v konkrétním kraji. Nemá-li poplatník místo pobytu nebo sídlo v příslušném kraji a má zde nemovitosti, které spadají do působnosti jediného územního pracoviště, ke změně umístění spisu nedochází. Nemá-li právnická osoba sídlo v příslušném kraji a má nemovitosti spadající do více územních pracovišť, bude jeho spis umístěn v určeném územním pracovišti v místě sídla finančního úřadu, vzniklého v kraji dle zákona o FSČR⁵⁵, viz tab. 4.1.

Tab. 4.1 Přehled určených územních pracovišť v sídlech finančních úřadů

Finanční úřad	Určené územní pracoviště v sídle FÚ
FÚ pro hlavní město Prahu	ÚzP pro Prahu 6
FÚ pro Středočeský kraj	ÚzP Praha-východ
FÚ pro Jihočeský kraj	ÚzP v Českých Budějovicích
FÚ pro Plzeňský kraj	ÚzP Plzeň-sever
FÚ pro Karlovarský kraj	ÚzP v Karlových Varech
FÚ pro Ústecký kraj	ÚzP v Ústí nad Labem
FÚ pro Liberecký kraj	ÚzP v Liberci
FÚ pro Královéhradecký kraj	ÚzP v Hradci Králové
FÚ pro Pardubický kraj	ÚzP v Pardubicích
FÚ pro Kraj Vysočina	ÚzP v Jihlavě
FÚ pro Jihomoravský kraj	ÚzP Brno-venkov
FÚ pro Olomoucký kraj	ÚzP v Olomouci
FÚ pro Moravskoslezský kraj	ÚzP Ostrava I.
FÚ pro Zlínský kraj	ÚzP ve Zlíně

Zdroj: Pokyn č. GFŘ-D-12, vlastní úprava.

⁵⁵ Zásadní změny ve správě daně z nemovitostí od 1. 1. 2013 znamenají stěhování statisíců spisů mezi finančními úřady a jednodušší komunikaci se správcem daně. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/financi_sprava_16867.html?year=0%C2%93.

Nemá-li fyzická osoba místo pobytu v příslušném kraji a má zde nemovitosti v obvodu územní působnosti několika územních pracovišť, rozhodují o umístění spisu typy nemovitostí, které poplatník vlastní:

- vlastní-li poplatník pouze pozemky, je spravujícím ÚzP určené územní pracoviště v sídle FÚ,
- má-li poplatník nemovitosti v obvodu územní působnosti více ÚzP v kraji, z toho stavby pouze v jediném, je spravujícím ÚzP to, v jehož působnosti se nachází stavby,
- má-li poplatník různé typy staveb v obvodu územní působnosti více ÚzP, je spravující územní pracoviště dle příslušnosti podle druhu stavby a následujících priorit:
 1. obytný dům – má-li jeden či více obytných domů v působnosti jediného ÚzP, je toto pracoviště spravujícím ÚzP; má-li více obytných domů v působnosti několika ÚzP, je spravujícím ÚzP určené územní pracoviště v sídle FÚ;
 2. byt – nemá-li žádný obytný dům a má jeden či více bytů v působnosti jediného ÚzP, je toto pracoviště spravujícím ÚzP; nemá-li žádný obytný dům a má více bytů v působnosti několika ÚzP, je spravujícím ÚzP určené územní pracoviště v sídle FÚ;
 3. stavba pro rodinnou rekreaci – nemá-li žádný obytný dům ani byt a má jednu či více staveb pro rodinnou rekreaci v působnosti jediného ÚzP, je toto pracoviště spravujícím ÚzP; nemá-li žádný obytný dům ani byt a má více staveb pro rodinnou rekreaci v působnosti několika ÚzP, je spravujícím ÚzP určené územní pracoviště v sídle FÚ;
 4. ostatní případy výše neuvedené – spravujícím ÚzP je určené územní pracoviště v sídle FÚ⁵⁶.

4.4 Změna umístění spisů v rámci finančního úřadu

S transformací spravování daně z nemovitostí do jednoho územního pracoviště v působnosti krajského finančního úřadu souvisí i přemístění spisu při změně trvalého bydliště u fyzické osoby a změně sídla u právnické osoby. Do konce roku 2012 nedocházelo k přesunu spisu z důvodu změny sídla či místa trvalého pobytu poplatníka, poněvadž daň z nemovitostí byla spravována finančním úřadem, v jehož působnosti se nemovitost nacházela.

⁵⁶ Pokyn č. GFŘ-D-12 o finančních úřadech, jejich územních pracovištích a o umístění spisu nebo jeho příslušné části. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/PokynGFŘ-D-12.pdf>.

V souvislosti s dodržováním ustanovení § 13 odst. 3 zákona o FSČR, který říká, že příslušný orgán finanční správy by měl při umístění spisu přihlédnout zejména k dostupnosti spisu pro daňový subjekt a k hospodárnosti výkonu státní správy, vydalo Generální finanční ředitelství Pokyn č. GFR-D-13, který se zabývá umístěním spisu při změně trvalého bydliště či sídla v rámci jednoho finančního úřadu ⁵⁷. Tímto pokynem, co se týče daně z nemovitostí, jsou řešeny dvě situace – přemístění spisu u poplatníka, který je současně registrován k dani z příjmů a přemístění spisu u poplatníka, který je registrován pouze k dani z nemovitostí.

Spis daně z nemovitostí bude automaticky přesunut pouze v případě, kdy spravující územní pracoviště poplatníka k dani z nemovitostí je totožné se spravujícím územním pracovištěm dani z příjmů. Spis DNE se bude přesouvat současně se spisem daně z příjmů.

V ostatních případech bude případný přesun spisu předmětem jednání mezi poplatníkem a správcem daně. Daňový subjekt může sám požádat o přemístění spisu nebo dá tento podnět správce daně.

V případě, kdy o přesun spisu požádá daňový subjekt, finanční úřad si vyžádá stanoviska obou dotčených územních pracovišť (stávajícího i budoucího) a následně písemně poplatníkovi sdělí, zda jeho návrhu vyhověl či nikoli. Pokud žádosti vyhoví, sdělí mu i termín, kdy k přesunu dojde.

Dá-li podnět k přesunu spisu správce daně, např. zjištěním změny adresy při doručování složenek k zaplacení daně z nemovitostí, bude tato skutečnost daňovému subjektu oznámena s možností vyjádřit se. Současně si finanční úřad vyžádá stanovisko druhého dotčeného územního pracoviště. Pokud se daňový subjekt k podnětu nevyjádří, posoudí správce daně možnost přesunu spisu na základě podkladů, které má k dispozici a následně finanční úřad poplatníkovi přípisem sdělí, zda k přesunu spisu dojde či nikoli. V kladném případě bude sděleno i konkrétní datum.

Bohužel tímto pokynem není řešena situace, kdy dojde ke změně místa trvalého bydliště či sídla poplatníka mimo kraj. Modelová situace: právnická osoba sídlící v Orlové má nemovitosti v Karvině a Opavě a v průběhu roku se přestěhuje do Prahy. Které územní pracoviště bude spravovat daň z nemovitostí, když s Orlovou už nebude mít poplatník nic společného? Další příklad, u fyzické osoby, poplatník bydlí v Orlové, kde vlastní rodinný

⁵⁷ Pokyn č. GFR-D-13. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/PokynGFR-D-13.pdf>.

dům a pozemky a další nemovitosti (garáže) má v Bohumíně a Havířově. Poplatník nemovitosti v Orlové prodá a změní trvalé bydliště mimo kraj, kdo bude spravovat daň z nemovitostí v tomto případě. Bude si muset poplatník v každém případě sám o přesun spisu požádat, nebo bude na správci daně, aby rozhodl. Navíc často se stává, že správce daně se změnu ze strany poplatníka dozví až v průběhu následujícího zdaňovacího období, kdy si na jeho prodané nemovitosti přijde podat daňové přiznání k dani z nemovitostí nový majitel.

4.5 Výhody a nevýhody zavedení nového systému

Kompletně hodnotit nový systém zatím nelze, existuje teprve pár měsíců, přesto lze již nyní uvést několik poznatků, které poukazují na výhody či nevýhody jeho zavedení.

Z pohledu poplatníka lze jednoznačně konstatovat, že pro něj je nová koncepce správy daně z nemovitostí jednodušší. Pokud vlastní všechny nemovitosti v působnosti jednoho finančního úřadu (tzn. kraje) jeho spis je veden pouze na jediném územním pracovišti, a to v místě jeho trvalého bydliště či sídle. Platbu daně z nemovitostí provádí úhradou jedné složenky či trvalého příkazu - existuje pouze jedno číslo účtu pro krajský finanční úřad. To samé platí i v případě vlastnictví nemovitostí mimo působnost krajského finančního úřadu, v němž má poplatník trvalý pobyt či sídlo. V každém kraji může mít poplatník daně z nemovitostí pouze jedno daňové přiznání – veškeré nemovitosti se slučují do jednoho konkrétního územního pracoviště dle algoritmu uvedeného výše.

Správce daně v této chvíli zjednodušení nového daňového systému nevnímá moc pozitivně. Problém vidí především v přístupu k informacím, stoprocentního fungování automatizovaného daňového informačního systému a v otázce spoluvlastnických podílů.

Každý informační systém, který přechází na novou podobu, má určité technické problémy, a ty se nevyhnuly ani tomu, který využívá Finanční správa ČR. Dosud nejsou přestěhována všechna data z původního do nového ADISu, proto musí správce daně pracovat s jeho dvěma formami – lokální (verze pro původní finanční úřad) a krajskou (verze pro finanční úřad vzniklý zákonem o FSČR). Navíc v krajské verzi ADISu nejsou dostupné všechny úlohy, které správce daně pro svou práci potřebuje.

Jak již bylo uvedeno výše, ADIS spolupracuje i s jinými informačními systémy státní správy. Pro daň z nemovitostí se jedná o data z katastru nemovitostí, které využívá správce daně ke své práci. Z těchto dat lze vyčíst číslo řízení vedeného na katastrálním pracovišti, jeho účastníky, obec a katastrální území, v jehož území se objekty řízení nacházejí. Tento registr

nemovitostí je sice celostátní, ale na finanční úřady jsou zasílána data jen pro oblast jeho působnosti. Ještě v únoru měl správce daně informace z řízení, která proběhla v září 2012 a řízení, která byla na katastru nemovitostí zapsána do 31. prosince 2012, byla správcům daně dostupná až v polovině března 2013, což je pro vyměření daně z nemovitostí, kdy je pro stanovení této daně rozhodný stav k 1. lednu, neúplné a tudíž neakceptovatelné. Příčinou zpoždění jsou změny, které probíhají v informačním systému používaném katastrálními úřady.

V případě vlastnictví nemovitostí v podílovém spoluvlastnictví zákon o dani z nemovitostí umožňuje podat daňové přiznání buď společným zástupcem, který podá jedno daňové přiznání za všechny spoluvlastníky, nebo si podá daňové přiznání každý spoluvlastník nemovitostí na svůj konkrétní podíl⁵⁸. V tomto případě je nutno striktně dodržet lhůtu pro podání tzn., že alespoň jeden ze spoluvlastníků musí podat daňové přiznání na svůj podíl do 31. ledna. Po tomto datu již nelze podat „první“ daňové přiznání na podíl, ale musí být přiznán společným zástupcem v plné výši. Tím, že do konce roku 2012 byla daň z nemovitosti spravována finančním úřadem, v jehož působnosti se nemovitosti nacházely, byl systém kontroly podávání daňových přiznání na spoluvlastnické podíly jednodušší. Správce daně měl větší přehled, zda bylo podáno daňové přiznání společným zástupcem nebo jednotlivými spoluvlastníky samostatně. Od tohoto roku a konkrétně v této chvíli je vyměřování daně z nemovitostí v případě spoluvlastnických podílů komplikovanější. Existuje málo listů vlastnictví s katastrálním územím a podílovými spoluvlastníky, kteří by měli trvalé bydliště v působnosti spravujícího územního pracoviště. Ve většině případů se jedná o spoluvlastnictví osob s různými místy trvalého pobytu, a tudíž je nutná spolupráce mezi více územními pracovišti v kraji. Pro správce daně je proto problematické zjistit, zda bylo podáno daňové přiznání společným zástupcem nebo na konkrétní podíl jednotlivými spoluvlastníky. V tomto ohledu zjednodušení státní správy nevnímám moc kladně.

Výše uvedené problémy nejsou posledními, které se v oblasti daně z nemovitosti vyskytují, ale v této chvíli představují asi největší nesnáze. Určitou pomůckou, zda poplatník v loňském roce něco nabyt, prodal či daroval, byla spolupráce s pracovníky na úseku daně dědické, daně darovací a daně z převodu z nemovitostí. Ze smluv, které byla podána na finančním úřadě, mohl správce daně z nemovitostí získat nejen informace o prodávajících, dárcích a nabyvatelích, ale také o předmětu řízení a datu změny. Bohužel, i tyto informace už nebudou

⁵⁸ § 13a zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

pro správce daně kompletní, neboť daň darovací (v případě darování nemovitostí) a daň z převodu nemovitostí bude i nadále spravovat to územní pracoviště, v jehož působnosti se daná nemovitost nachází. Správce daně tím částečně přichází o možnost získat podklady, které měl tzv. na dosah ruky a bude se muset spolehnout na dobrou spolupráci s ostatními správci daně jednotlivých územních pracovišť v působnosti finančního úřadu. Do budoucna je nutné také řešit otázku kontroly. Jakým způsobem a kdo bude vykonávat kontrolu v případě, že poplatník, ať již fyzická či právnická osoba, bude vlastnit nemovitosti ve více obcích v rámci působnosti jednoho finančního úřadu vzdálené od sebe desítky kilometrů.

Počátek roku je na úseku daně z nemovitostí hektický, musí být vyměřena všechna daňová přiznání včetně těch, u kterých nedošlo oproti roku 2012 k žádným změnám, vytvořit hromadné předpisné seznamy, které jsou dostupné k nahlédnutí u konkrétního správce daně a v termínu zaslat složenky k úhradě daně z nemovitostí všem poplatníkům. I přes všechny problémy, se kterými se správce daně potýkal, lze konstatovat, že složenky byly letos úspěšně předány k dalšímu zpracování, tj. vytisknutí a následnému doručení.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo provést komparaci daňové správy (platné dle zákona 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech) a finanční správy (platné dle zákona 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky) a na úseku daně z nemovitostí charakterizovat, specifikovat a vyhodnotit změny, které přinesla nová legislativa.

Druhá kapitola byla zaměřena na obecnou charakteristiku pojmu daň, na počátky vzniku výběru daní s uvedením čtyř států, které patří do historie daní mezi nejznámější, a to Mezopotámie, Egypt a Řecko a Řím. Dále zde byl uveden historický průřez daní na území současné České republiky od doby knížecí až do doby rozpadu Československa v roce 1992. Závěr kapitoly byl věnován členění daní. Jelikož existuje mnoho způsobů jak daně třídit, bylo zde uvedeno pouze základní klasifikování daní. V této teoretické části jsem své poznatky čerpala především z odborné literatury a odborných článků dostupných z internetu.

Třetí kapitola se zabývala transformací finančních úřadů v ČR. Byla zde pomocí analýzy a syntézy získaných dat popisována daňová a finanční správa dle jednotlivých finančních orgánů, včetně jejich postavení a kompetencí. V první části byla podrobně popsána česká daňová správa, kterou upravoval zákon č. 531/1992 Sb., o územních finančních orgánech. Jednalo se o daňovou správu třístupňovou, která byla podřízena Ministerstvu financí a tvořilo ji Generální finanční ředitelství, finanční ředitelství, finanční úřady a Specializovaný finanční úřad, který byl podřízen Finančnímu ředitelství pro hlavní město Praha. Aby byl pochopen důvod reformy finančních úřadů, byla v této kapitole zmíněna také koncepce vytvoření Jednoho inkasního místa. Zavedením JIM nevznikne žádný nový úřad, ale jde o vytvoření jednoho centrálního místa pro výběr daní, cel a pojistného na sociálním a zdravotním pojištění. JIM by mělo vzniknout k 1. lednu 2014, ale již nyní přicházejí informace, že tento termín nebude splněn a bude posunut o rok později. Závěrečná část této kapitoly byla zaměřena na vznik nové finanční správy, kterou upravuje zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky a přechod na efektivnější dvoustupňový model. Finanční správa ČR je tvořena soustavou orgánů finanční správy, které jsou podřízené Ministerstvu financí a tvoří ji Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství, Specializovaný finanční úřad a finanční úřady. V rámci působnosti finančních úřadů byla zřízena územní pracoviště, která jsou organizačními útvary finančních úřadů. Klíčovou součástí kompetence Finanční správy ČR je správa daní, ale zároveň vykonává další agendy. V této praktické části jsem vycházela

především z legislativy, informací dostupných z internetu a sdělení vydaných Generálním finančním ředitelstvím.

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na změny v oblasti daně z nemovitostí zapříčiněné reformou finančních úřadů. Byly zde nastíněny důvody, proč je důležitá existence daně z nemovitostí, popsány základní aspekty zákona o dani z nemovitostí a přiblížen automatizovaný daňový informační systém, který je nedílnou součástí práce správců daně. Použitím metody komparace byly představeny změny ve správě DNE, kdy počínaje rokem 2013 dochází ke sloučení všech stávajících spisů na úseku DNE nacházejících se v rámci jednoho finančního úřadu (tzn. kraje) do jediného spisu, který je umístěn na územním pracovišti odpovídající místu trvalého bydliště či sídla daňového subjektu. Byly zde popsány různé kombinace případů, které mohou nastat, pokud má poplatník ve vlastnictví nemovitosti nacházející se mimo působnost finančního úřadu, v němž má poplatník trvalé bydliště či sídlo. Byly zde zobrazeny postupy v umístění spisů v případě změny trvalého bydliště či sídla daňového subjektu v rámci působnosti jednoho finančního úřadu a nastíněny možné případy, které zatím řešení nemají. V závěrečné části byly uvedeny první poznatky ze zavedení nového systému, jeho výhody a nevýhody z pohledu poplatníka a z pohledu správce daně. V této kapitole jsem vycházela z platné legislativy, pokynů vydaných Generálním finančním ředitelstvím, informací dostupných z internetu a z vlastních zkušeností jakožto poplatníka daně z nemovitostí i správce daně.

Změny ve správě DNE jsou z pohledu poplatníka vnímány velmi kladně, najdou se však mezi poplatníky výjimky, kteří považují tyto změny za zmatečné a nevidí důvod proč vše měnit. Je však otázkou času, kdy zjistí, že tato změna je především k jejich prospěchu a v budoucnu jim ušetří čas i peníze při vyřizování daně z nemovitostí. Problémem by mohla být jedna peněžní částka jako sumář více daňových povinností. Bude pro poplatníky dostatečně přehledná, zejména nastanou-li ve zdanění parametrické změny, a ty mohou nastávat často, poněvadž obce mají právo měnit místní koeficienty. V případě, že poplatník bude mít nemovitosti ve více obcích, jak si z jedné částky na složence dokáže odvodit, kolik platí za tu konkrétní nemovitost, když v předcházejícím roce mu byla vyměřena daň z nemovitostí na odlišnou částku.

Správce daně nevnímá všechny tyto změny moc pozitivně. Možná je to dáno tím, že nefunguje všechno jak má, nejsou vyřešeny všechny problémy, které je nutné řešit „za pochodu“ a velkou nesnází zůstávají spoluvlastnické podíly. Je známo, že každá změna má

určité zádrhele a potřebuje čas, aby se vše ustálilo a vyřešilo, ale správce daně má tyto potíže teď a nemůže je odkládat na neurčito. Ovšem je nutno také konstatovat, že i přes všechny problémy, které musely být řešeny, byly v termínu úspěšně předány podklady pro tisk a následnou distribuci složenek tak, aby byly včas doručeny všem daňovým subjektům. V budoucnu je možno předpokládat, že i správce daně bude tuto reformu vnímat pozitivně.

Nicméně vzhledem k výše uvedenému lze předpokládat, že právě existence spoluvlastnických podílů u nemovitostí bude i v budoucnu vnášet nepřesnosti, protože změny v tomto směru jsou permanentní a nelze je jaksi jednorázově, nějakou mimořádnou akcí definitivně a navždy vyřešit.

Otevřenou otázkou zůstává případná kontrola hlavně nových daňových přiznání k dani z nemovitostí (zejm. ze staveb), a to především tam, kde správce daně, v jehož působnosti má daňový subjekt místo trvalého bydliště či sídla, bude velmi vzdálen od zdaňovaného objektu. Navíc dnešní podoba stavebního zákona umožňuje stavět vybrané stavby pouze na ohlášení a současně nemusí být zaevidovány na katastru nemovitostí, což ale neznamená, že nepodléhají dani z nemovitostí. Ani s pomocí moderních technologií, např. leteckého snímkování, nelze potřebu fyzické kontroly na místě nahradit.

Daň z nemovitostí je neodmyslitelnou součástí českého daňového systému. Na často vedené diskuze, zda má tato daň nějaký smysl, lze s určitostí tvrdit, že ano. Na jedné straně se jedná o výběr daně pro stát, respektive pro obec, v jejímž katastrálním území se nemovitost nachází a na straně druhé je nutno chápat daň z nemovitostí jako určitou daň z přepychu. Česká republika je vnitrozemský stát, jehož možnosti rozšířit se neexistují a daňový poplatník vlastní jeho část, což je vzácný statek, který sám nevytvořil a je nenahraditelný. Naše společnost se přesto chová tak, jako by měla pozemky na rozdávání, ale opak je pravdou. Zemědělské pozemky jsou často využívány nevhodně, místo toho, aby byly využity pro zemědělské účely a zaručily tak určitou soběstačnost české ekonomiky na trhu s potravinami, jsou zastavovány nejen stavbami k bydlení či podnikání, ale v poslední době také tolik diskutovanými a rozsáhlými objekty fotovoltaických elektráren, které jsou umísťovány v místech právě vhodných k zemědělským záměrům. Je nejvyšší čas, aby se společnost naučila racionálně hospodařit se svým majetkem, a lze tedy zjednodušeně konstatovat, že kdo chce vlastnit nějakou nemovitost, musí platit daň z nemovitostí a musí s ní počítat jako s jedním z nákladů na její správu.

Seznam použité literatury

Seznam odborné literatury

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.

RADVAN, Michal. *Zákon o dani z nemovitostí a předpisy související: komentář*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2006, xxiii, 335 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-478-3.

RADVAN, Michal, Petr MRKÝVKA, Ivana PAŘÍZKOVÁ a Dana ŠRAMKOVÁ. *Finanční právo a finanční správa - berní právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 509 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 417. ISBN 978-807-2392-308.

STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2009, 207 s. ISBN 978-808-7109-151.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Právní normy

Zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech.

Zákon č. 199/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, v platném znění.

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, v platném znění.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění.

Internetové zdroje

Česká daňová správa: Informace o Specializovaném finančním úřadu. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/14473.html#book1>.

Česká daňová správa: Kompetence a činnosti daňové správy. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/22.html?year=0>.

Česká daňová správa: Kompetence a činnosti GFR. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/330.html?year=0%C2%93>.

Česká daňová správa: Kompetence a činnosti FR. *Finanční správa* [online]. 2011 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/353.html?year=0%C2%93>.

Daň z nemovitostí: platíme víc a s úsměvem. *Peníze.cz* [online]. 2005 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/17446-dan-z-nemovitosti-platme-vic-a-s-usmevem>.

Daně. *Curia Vitkov* [online]. [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: <http://www.curiavitkov.cz/prace93.html>.

Daně z nemovitostí letos zvýšilo více obcí než o rok dříve. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/378261-dane-z-nemovitosti-letos-zvysilo-vice-obci-nez-o-rok-drive/>.

Daňová reforma: říkají o reformě. *Informační centrum vlády* [online]. 2011 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/danova-reforma/rikaji-o-reforme/>.

Daňový portál [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://adisspr.mfcr.cz/adistc/adis/idpr_pub/dpr/uvod.faces;jsessionid=BE5F4C10C6F64C121910879A818D096D.ajp13sqli2v.

Dějiny peněz. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_pen%C4%9Bz.

Divize ADIS. *GIST* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.gist.cz/produkty/divize-adis/>.

Informace o Specializovaném finančním úřadu. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/14473.html?year=0#book18>.

JAN, Libor. Čeled' svatého Václava: Co přežilo z velkého dědictví Přemyslovců. In: *Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2013-01-01]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/2/celed-svateho-vaclava-/>.

Jedno inkasní místo. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/dc_jim.html.

Kompetence a činnost GŘ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/330.html?year=0>.

Kompetence a činnost OFŘ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/20469.html?year=0>.

Kompetence a činnost SFÚ. *Finanční správa* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/20545.html?year=0>.

Národní program reforem České republiky 2011 - III. Reformní opatření ČR. *BusinessInfo.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/narodni-program-reforem-opatreni-3325.html>.

Organizační struktura MF. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2005 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/orgstru.html>.

PĚSNA, Lukáš. Změny v daňové správě od 1. ledna 2013. In: *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-v-danove-sprave-od-1-ledna-2013-88028.html>.

Pokyn č. GŘ-D-12 o finančních úřadech, jejich územních pracovištích a o umístění spisu nebo jeho příslušné části. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/PokynGFR-D-12.pdf>.

Pokyn č. GŘ-D-13. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/PokynGFR-D-13.pdf>.

První berní rula neboli První rustikální katastr. *Land Management* [online]. 2012 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.la-ma.cz/?p=1314>.

Studie proveditelnosti Jednoho inkasního místa pro příjmy veřejných rozpočtů. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/dc_jim_64748.html.

Třídění daní. *SAGIT* [online]. 2013 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&levelid=da_490.htm.

Učební text č. 13 Daně v ČR aneb co by měl zaměstnanec znát. *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online]. 2010 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_2530.pdf.

Velké změny v daňové správě od 1. 1. 2013. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/financni_sprava_16703.html?year=0.

Zásadní změny ve správě daně z nemovitostí od 1. 1. 2013 znamenají stěhování statisíců spisů mezi finančními úřady a jednodušší komunikaci se správcem daně. *Finanční správa* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/financni_sprava_16867.html?year=0%C2%93.

Seznam zkratek

ADIS	Automatizovaný daňový informační systém
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DAP	Daňové přiznání
DNE	Daň z nemovitostí
DPH	Daň z přidané hodnoty
FŘ	Finanční ředitelství
FSČR	Finanční správa České republiky
FÚ	Finanční úřad
GFŘ	Generální finanční ředitelství
JIM	Jedno inkasní místo
MF	Ministerstvo financí
OFŘ	Odvolací finanční ředitelství
SFÚ	Specializovaný finanční úřad
ÚzP	Územní pracoviště

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. května 2013

.....

Kateřina Stankušová

Seznam příloh

Příloha č.1 Stanovení spravujícího ÚzP poplatníka daně z nemovitostí u fyzických osob

Příloha č.2 Stanovení spravujícího ÚzP poplatníka daně z nemovitostí u právnických osob